

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO ENOTNIH STROKOVNIH ZVEZ DELAVCEV IN NAMEŠČENCEV SLOVENIJE

Leto I, št. 12

Izhaja vsako soboto

Ljubljana, 4. avgusta 1945

Cena Din 2.—. Mesečna naročnina Din 8.—.

Nekaj misli k prvemu kongresu slovenskih strokovnih organizacij

I.
Po dosedanjih predpostavkah se bo vršil kongres naših Enotnih strokovnih zvez delavcev in nameščencev za Slovenijo v dnevih 8. in 9. septembra t. l. v Ljubljani. Vsekakor je to dogodek, ki ne bo imel vpliva le na zadržanje delavcev in nameščencev Slovenije, temveč se bodo njegovi rezultati poznali v vsej naši javnosti in to tudi preko ožjih mej Slovenije, po ostali Jugoslaviji in drugem sosedstvu.

Potrebno je zato, da se vrše priprave zanj iz te perspektive in da bo poleg organizatorne, pripravljene tudi duhovna stran kongresa, da bo dosegel višino, ki je potrebna za izvršitev nalog, ki stoje pred našimi strokovnimi organizacijami v sedanjosti in najbližji bodočnosti. Pričujoči sestavek je namenjen kot delež k pripravam za ta kongres. Pri tem je treba omeniti, da so kongresi strokovnih organizacij že v prejšnjih časih dosegali zavirljive višine, čeprav je bilo treba vsled sovražnega zadržanja državnih oblasti do strokovnih organizacij govoriti in pisati o kongresnih nalogah tako, da so pravi smisel razumeli le delegati in da razni »čuvarji« države niso dobili vsaj formalnega povoda za poseganje v delovanje kongresa.

Sedanji kongres bo zboroval res svobodno in brez cvir, toda njegove naloge bodo zato daleč presegle naloge strokovnih kongresov pred to vojno. Nova država je uvrstila strokovne organizacije med nosilce svoje gospodarske politike. Ta, nadvse častna in važna naloga pa daje strokovnim organizacijam mnogo večje dolžnosti in odgovornosti, kakor so jih imele prej. Dočim so bile pred to vojno potisnjene strokovne organizacije v vlogi zastopnika skoro brezpravnih meznih sužnjev, postajajo danes po zmagi narodno-osvobodilne borbe nosilke obrtno-industrijske delavnosti in zastopnice polnopravnih državljanov in sogsopodarjev vsega našega narodnega gospodarstva.

Kongres, ki se bo vršil, mora biti živ odraz te nove vloge strokovnih organizacij, če ne bi nam javnost in zgodovina upravičeno očitala, da smo lahko miselno pripravljali s tolikim trudom in žrtvami izvojevane pozicije delavskega razreda.

II.

Pisec tega članka čuti dolžnost opozoriti na nevarnost, da bi postal kongres enostranski. Navdušenje delavskih množic nad zmago narodno-osvobodilne borbe bi lahko potegnilo kongres, da bi se izživljal v samih manifestacijah in ovacijah, kar bi ne bilo nič manj škodljivo, kakor če bi zašel v drugo skrajnost in bil samo suho delaven.

Treba je in enega i drugega. Svečani del kongresa naj ima, in še kako, manifestativni značaj. Pri tem morajo dobiti možnost tudi široke množice delavcev in nameščencev Ljubljane in okolice, pokazati svoj udarni duh in strumno disciplino, da se bodo zunanji delegati in gostje na lastne oči prepričali, da je federalna centrala njihovih strokovnih organizacij obdana od hrabrih in požrtvovalnih borcev.

Drugi del kongresa mora potem dobiti res delovni značaj. Problemi, o katerih moramo razpravljati, niso niti lahki, niti odločljivi in zahtevajo velike miselne koncentracije in strogega držanja dnevnega reda.

Nalogam, ki jih mora rešiti kongres, mora odgovarjati tudi njegova sestava. Delegati, ki jih bodo volile podružnice za ta kongres, morajo imeti vsaj moralno kvalifikacijo za te naloge; glede poznanja problemov, ki jih rešujejo strokovne organizacije, je pa dobro, če jih čim bolj poznajo, če ne, morajo imeti pa vsaj veselje do sodelovanja pri njihovem reševanju in voljo do proučevanja njihove problematike.

S tem ni rečeno, da bi bilo treba kake intervencije od »zgoraj navzdol«, koga naj članstvo voli za delegate in koga naj ne voli. Enotnost strokovnih organizacij, naša največja pridobitev iz sadov narodno-osvobodilne borbe, je trajno moč, ki le z uvedbo čim popolnejše notranje demokracije, ki mora v slehernem članu organizacije dati neprestan in trajen občutek njegove brezpogojne enakopravnosti. Opozoriti je pa treba članstvo na važnost problemov, ki se bodo reševali, objaviti že pred kongresom, kolikor le mogoče predloge in resolucije, ki bodo predloženi kongresu v sklepanje, tako, da zamore članstvo že pred odhodom delegatov na kongres, razpravljati o njegovi tvorini, dati delegatom smernice glede posameznih vprašanj in končno tudi voliti delegate po sposobnosti in predanosti, ki naj jo posedujejo.

Kakor smo si postavili za načelo, da more postati član naših organizacij vsak delavec in nameščenec, ki ni za časa

narodno-osvobodilne borbe zavestno pomagati okupatorju in njegovim hlapcem, tako je povsem naravno, da je treba voliti za delegate na kongres one tovariše in tovarišice, ki dajejo s svojim delom čimboljšo garancijo, da bodo z vsemi silami, z vso požrtvovalnostjo in samozatajevanjem:

1) bdeli na enotnosti strokovnih organizacij in demokratičnosti njihovega poslovanja;

2) z vso dušo uvažali v življenje temeljne točke OF, kakor so bile sprejete na njenem prvem kongresu v preteklem mesecu;

3) zastavili vse svoje sile, da se bodo sklepi tega strokovnega kongresa in na njem izvoljenega Glavnega odbora ESZDN za Slovenijo in sklepi vrhovnega foruma JSRNJ v Beogradu v celoti in z vso predanostjo in disciplino izvajali.

Te točke so osnova, na kateri je zgrajena naša skupnost in enotnost. To je temelj, na katerem ne smemo nikomur dovoliti, da bi ga razkopaval.

III.

Med najvažnejše in gotovo najtežje točke, ki jih bo obravnaval kongres, bo vprašanje bodoče tarifne politike strokovnih organizacij. Tarifna politika je kamen naše preizkušnje, ki bo pokazala, ali smo se zvišili v novo vlogo in znamo kot sogsopodarji vseh dobrin rezati sami sebi kruh ali ne. Narodno gospodarstvo je v velikem toku, kar je v malem gospodarstvu ene družine. Oboje se upravlja po istih — neizpremenljivih — principih.

V vsaki družini si urede svoje življenje po dohodkih, ki jih imajo družinski člani. Vsaka družina ve, da ne more več potrošiti, kakor ima dohodkov. Če se to zgodi ob kakem izrednem dogodku, smo že videli zaskrbljen obraz očeta in matere, ko jih je mučila skrb, kako bosta poplačala storjeni dolg in zopet uravnotežila izdatke z dohodki.

Urnovotežiti izdatke z dohodki, to je v narodnem gospodarstvu isto, kakor v družinskem gospodarstvu — glavno in kardinalno vprašanje. Družina jih uravnotežuje na ta način, da poskuša ali dvigniti dohodke, če to ne gre, pa zmanjšati izdatke.

V našem narodnem gospodarstvu smo prav pri istem problemu. Vojna nam je uničila vse dobrine. Vojna je pustila za seboj glad in ruševine. Premagati glad moremo le na ta način, da zvišamo dohodke našega gospodarstva. Pri tem se je treba zavedati trde resnice, da dokler nismo povečali dohodkov, tudi mizerije ne moremo odpraviti.

Ves naš napor v povečanju dohodkov, to se pravi v povečanje naše proizvodnje!

To je prva resnica, ki jo mora razumeti sleherni delegat na kongresu in ta bo moral poskrbeti, da jo bo doimel tudi sleherni član organizacije.

Dokler se nam ne posreči odstraniti zaprek in povečati dohodkov narodnega gospodarstva, bomo prisiljeni zmanjševati izdatke ali bolje rečeno gledati, da izdatkov ne povečamo, preden nismo povečali dohodkov. To pravilo velja sedaj

za vse narodno gospodarstvo skupaj, za vsako edinico (tovarno ali delavnico) posebej.

Pri nas je še vedno nekaj nestrpnih ljudi, ki neradi slišijo te vrste priporočanj. Plače jim niso nikoli dovolj visoke, o kaki požrtvovalnosti pa nočejo nič slišati. Ne vidijo napredka, ki ga vsak dan dosežemo in smo v borih par tednih — če pogledamo nazaj — dosegli že lepe rezultate. Take ljudi bi bilo treba — če bi bilo to mogoče — naložiti na vlak in jih popeljati malo po Evropi v kraje, ki so bili prav tako zasedeni po Hitlerjevi soldateski. Tam bi videli razliko med razmerami pri nas in drugod. Po taki turneji bi jim ne bilo težko dopovedati, da je pri nas boljše zato, ker je bilo več požrtvovalnosti, ker so naši železničarji kljub slabi oskrbi včasih z nadčloveško požrtvovalnostjo upostavili promet, ker imamo požrtvovalne rudarje, ki so ob slabi oskrbi bolj zavijali krampe, kakor pred vojno, ker imamo udarnike, katerih požrtvovalnost in iznajdljivost premaguje težave in jih bo končno tudi povsem premagala.

Mi vsi, zlasti pa še naš kongres, moramo imeti vedno dovolj moralne moči, da uzakonimo te resnice in da po teh vidikih vrednotimo stališča, ki jih kdorkoli zastopa. Naša tarifna politika mora biti možna in realna, kakor se spodobi ljudem, ki so se otresli hlapčevske mentalitete in se dvignili v položaj sogsopodarjev vseh narodnih dobrin. Nič ne spremeni na tem dejstvu, če nam je vojna mnogo dobrin uničila, pa moramo še zelo stiskati z izdatki. Čas hiti, naše delo rodi sadove, teh bo vedno več in z njimi bodo porasli tudi naši dohodki!

Naša tarifna politika mora biti tudi visoko moralna. Povečani dohodki morajo priti v prid predvsem tistim, ki so največ pripomogli, da so bile težave premagane in da so se dohodki gospodarstva povišali. Na celi črti mora zmagati načelo: Za enako delo, enako plačilo — za boljše delo, boljše plačilo!

IV.

Kongres bo moral obravnavati tudi socialno politične smernice naših strokovnih organizacij. Obnova delovne sile potem postojnega odnosa in izdatnega letnega dopusta je toliko ekonomsko, kakor socialno vprašanje. Vprašanje preskrbe za čas bolezni, nesreče, invalidnosti, starostne onemoglosti in posmrtnine, vsa ta vprašanja bodo na pretrusu. Kako urediti te ustanove, ki imajo nalogo izpeljati vsa ta zavarovanja, da se ne bodo pobirokratili, da njihova rešila ne bo ubila poslanstva, zaradi katerega so bile postavljene.

Obravnavala se bodo vprašanja cen življenjskih potrebščin, dobre organizacije oskrbe živih, oblačil, stanovanj, skratka vsa vprašanja, ki so v zvezi z blagostanjem delovnega ljudstva in kulturnih dobrin, ki naj mu bodo dostopne.

Resna zadeva je torej naš kongres, zato moramo vsi prispevati po svojih močeh, da bo dostojen mejnik na naši poti iz temne preteklosti k zlatemu soncu svobode.

F. Svetek.

Bolgarski delavci pozdravljajo naše strokovne organizacije

Predsednik Centralnega komiteta strokovnih organizacij Bolgarije, Rajko Damjanov je poslal tov. Djuro Salaju, predsedniku Enotnih strokovnih zvez delavcev in nameščencev Jugoslavije pozdravno pismo, v katerem pravi:

»Tovariš predsednik! Centralni komitet strokovnih organizacij Bolgarije vas naproša v imenu delavcev in nameščencev ter v imenu delegatov, da izrazite vašim delavcem in nameščencem našo iskreno hvaležnost za topli sprejem naših delavcev, ki so se udeležili prvega kongresa strokovnih organizacij Srbije.

Srečanje naših delegatov z ljubljanim maršalom južnih Slovanov, Titom, je napravilo na naše tovariše nepozaben in neizbrisen vtis. Navodila, ki jih je maršal Tito dal jugoslovanskim delavcem in nameščencem na kongresu, smatramo, tovariši, prav tako obvezna za nas kot za vas.

Pozdrav velikega sina delavskega razreda Jugoslavije, narodnega heroja maršala Tita, naslovljen bolgarskim delavcem, je navdušil vse naše delavce.

Veseli nas, da je kongres Enotnih strokovnih zvez Srbije potekel v značilni velikega navdušenja, discipline, vi-

soke zavesti in brezmejne pripravljenosti jugoslovanskih delavcev in nameščencev za nove žrtve. Naše delavstvo bo posnemalo bratsko jugoslovansko delavstvo.

Ne bomo pozabili srečanja naših delegatov-delavcev z delavci tovarne »Rakovica«. Manifestacije bratstva in enotnosti delavcev »Rakovice« so dokaz prijateljstva med jugoslovanskimi narodi in bolgarskim narodom, prijateljstva, ki se je skovalo v skupni borbi proti nemškemu osvajalcem in katero bo granitna stena proti vsakršnim poskusom razbijanja naše enotnosti.

Tovariši! Želim vam plodnega in uspešnega dela po kongresu! Naj živi in se krepi prijateljstvo naših strokovnih organizacij! Naj živi nova demokratična federativna Jugoslavija!

Tekma pri zbiranju starega železa

Glavni odbor ESZDN je prejel od glavnega odbora ESZDN naslednjo brzojavko: Od 1. do 8. avgusta se začne kampanja za zbiranje starega železa. Vse strokovne organizacije naj v zvezi SPZZ in ZSM pri tem naktivneje sodelujejo. Uvedite tekmovalno, kdo bo zbral več železa, ter poročajte o rezultatih.

Predsednik: Djuro Salaj

Naše gospodarske naloge niso ločene od naših političnih nalog, temveč so bistveni, sestavni del naših splošnih političnih nalog. — Ukvarjati se moramo z obnovo in z vsemi mogočimi gospodarskimi težavami, ki nujno, neogibno slede vsaki vojni. Kdor zaradi današnjih gospodarskih težav godrnja, se ne zaveda, koliko večje bi bile težave, koliko hujše bi bilo njihovo breme za naše ljudske, za naše delovne množice, če ne bi bilo naše ljudske oblasti.

BORIS KIDRIČ

Podpredsednik zvezne vlade tov. E. Kardelj

0 nalogah tretjega zasedanja AVNOJ-a

Podpredsednik zvezne vlade tov. E. Kardelj je nedavno sprejel domače in tuje novinarje in ob tej priliki je spregovoril o nalogah tretjega zasedanja AVNOJ-a, ki bo 7. t. m. Dejal je:

»Prva točka, ki jo bodo obravnavali na tretjem zasedanju, bo vprašanje razširjenosti AVNOJ-a. Povsem naravno je, da se držimo pri tem predloga, ki ga je podala krimska konferenca, namreč, da se sprejmejo vsi člani narodne skupščine iz leta 1938., ki se niso kompromitirali s svojim sodelovanjem z okupatorjem. Podroben pregled poslancev iz l. 1938. nudi zelo majhno število poslancev, ki bi mogli v smislu predloga krimske konference vstopiti v AVNOJ. To je tudi razumljivo, če upoštevamo, da je volitve leta 1938. vodil Milan Stojadinović in da so bile izvršene na podlagi povsem nemogočega zakona. V takšno skupščino in pod takšnimi pogoji je bilo mogoče izvoliti le malo demokratičnih poslancev. Predvsem je treba upoštevati, da je bila vladna lista pri teh volitvah lista dr. Milana Stojadinovića, namreč lista JRZ. Stranka JRZ nosi kot celota največjo odgovornost za pritegnitev Jugoslavije v trojni pakt, za vso politiko vezave s fašističnimi državami. Nosilec te liste, Milan Stojadinović, eden Hitlerjevih sodelavcev v pripravljanju pretekle vojne, sedi zdaj v zavezniški internaciji in bi bilo pravično, da bi prišel pred sodišče.

Načelno imajo prednost poslanci, izvoljeni na opozicijski listi l. 1938., toda teh poslancev je 1. bilo malo in 2. znaten del izmed njih se je prav tako zadržal med okupacijo nedostojno ali pa odkrito izdajalsko. Po merilu krimske konference — ki je hkrati merilo vsega našega naroda — ne more iz skupščine l. 1938. stopiti v AVNOJ več kakor nekaj desetih poslancev. Zato smo mnenja, da bi bilo treba poslancem, ki pridejo v poštev za AVNOJ iz skupščine l. 1938., dodati tudi neko število poslancev, ki bi jih določile razne demokratične politične sile, ki se pojavljajo zdaj v našem političnem življenju. — Tako razširjeni AVNOJ bi izvolil tudi svoje novo predsedstvo in vzel v pretrus politične zakone, ki mu jih bo predložila vlada.

Na dnevnem redu so: zakon o ustavotvorni skupščini; zakon o volivnih seznamih; zakon volitvah; zakon o tisku; zakon o združevanju in zborovanjih;

zakon o sodiščih; zakon o agrarni reformi itd.

Razumljivo je, da mora te zakone načelu sprejeti vlada in da bodo kot njemu enotno mnenje predloženi tretjemu zasedanju AVNOJ-a. Vlada o njih zdaj razpravlja. Bistvena poteza vseh zakonov je, da vsebuje nekatere omejitve demokratičnih svobod za vse tiste, ki so sodelovali z okupatorjem.

Del mednarodnega tiska očita Jugoslaviji, da je počasna v uvajanju novega demokratičnega reda. Menim, da tega ne more reči tisti, ki je voljan sediti objektivno. Resnica je, da so v pretekli vojni nastopile v naši državi razmeroma globoke politične spremembe, ki se ne morejo omejiti samo na vprašanje spremembe vlade. Pri nas so zdaj prišle do besede tudi široke ljudske množice, katerih volja se v naši državi prej ni upoštevala. Končno veljavno so potisnile z oblasti one maloštevilne, toda zelo škodljive klike, ki so do jedra sovražne resničnim ljudskim koristim. Vem, da so na svetu ljudje, ki jim ta sprememba ni všeč in ki bi bolj želeli videti v Jugoslaviji na oblasti stare protidemokratske garniture. Seveda je pri nas še mnogo pomanjkljivosti in delajo se tudi napake. Mi tega ne prikrivamo, niti ne pustimo takšnih stvari nekažnovanih. Toda tisti, ki razume ves zgodovinski značaj dogodkov, ki je skozi nje šla Jugoslavija, bo zelo lahko razumel pomanjkljivosti in napake, ki so v takšnem procesu neizogibne.

Prav tako nam očita ta tisk, da nismo izvršili sklepov krimske konference in sporazuma Tito-Šubašić. Če vzamete samo ukrepe, ki so bili doslej storjeni, in naloge tretjega zasedanja AVNOJ-a, je očitno, kako neupravičeni in najpogostejše tudi zlonamerni se ti očitki. Nekateri pravijo, da vladamo, ne da bi sploh razpisali volitve. V sporazumu Tito-Šubašić je rečeno, da se bo tri mesece po končani vojni določil rok volitev v ustavotvorno skupščino. Tako tudi bo. Glavna naloga tega zasedanja AVNOJ-a je, da pripravi vse potrebno, da bi se mogel določiti rok volitev v ustavotvorno skupščino. Mislim, da je malo držav v Evropi, ki so bile v enakih okoliščinah okupacije kakor Jugoslavija in ki bi bile zdaj že tako daleč v svojih pripravah za normalno demokratično ustavno življenje.

Izraz in pomen volitev

V nedeljo smo v svobodi svobodno volili, ter izrekli svoje popolno zaupanje Osvobodilni fronti. Drugače tudi ni moglo biti, ker je Osvobodilna fronta že pod našim fašizmom v dobi, ki je bila najtemnejša v zgodovini našega naroda, združila vse, kar je med nami čistega in zdravega.

Ko je bila priporočena svoboda, je vse plasti našega naroda zajelo veliko spoznanje, da nam Osvobodilna fronta prvič v naši zgodovini omogoča, da sami sebi položimo temelje oblasti, ki je naša in ki nam je nihče ne more kratiti ali celo vzeti, dokler bomo zavedni.

V tem spoznanju je ljudstvo izvolilo iz svoje srede one narodne odbore, ki so osnova in temelj vse ljudske in državne oblasti. Volilci so se tudi zavedali, da so bile vse volitve v nekdajni Jugoslaviji grdo izigravanje ljudske volje in navadno slepilo, pa če so stranke, ki so stopale pred volilce, še tako razglašale svoja lepa in demokratična gesla. Pri vseh nekdajnih volitvah so bili kandidati določeni od zgoraj navzdol, tolikrat pa je bilo narobe in so bile v vseh krajih zaradi tega tudi volilne priprave zelo živahne. Volilci so bili zelo previdni in natančni pri izbiranju kandidatov ter so s tem dokazali, da se oblast v novi Jugoslaviji ne gradi z odredbami, temveč z ljudski voljo in da ostanemo na ta način vsi izvoljeni predstavniki ljudstva za vselej pod nadzorstvom ljudstva ter popolnoma odvisni od njegove volje.

Pri ogromni volilni udeležbi, kakršne v Sloveniji še ni bilo, se je neznatno število volilnih sabotežerjev izkjučilo iz narodne skupnosti ter se postavilo tako na stopnjo pobeglih narodnih izdajalcev in petekolonašev, volilni nastop ogromne strnjene večine naroda pa je bil izraz visoke politične in državljanske zavesti in zrelosti.

Ta pri volitvah izražena in izkazana zrelost dokazuje vsemu svetu in tudi našim sovražnikom, da se pri nas ničesar ne more zgoditi proti volji ljudstva in da je

oblast, ki so ji volitve položile temelje, prava ljudska oblast. Iz tega sledi, da imajo volitve tudi največji pomen pri pripravah za demokratično ustavno življenje. V volilnih pripravah, zlasti pa pri izbiranju svojih predstavnikov, so se ljudske množice uvajale v to življenje ter s svojo veliko aktivnostjo dokazale, da so se tudi temeljito uvedle.

Tako so bile volitve zrelostni izpit, ki ga je slovensko ljudstvo odlično prestalo, nova ljudska oblast, ki se poraja iz volje naroda, pa je začetek srečne bodočnosti demokratične federativne Jugoslavije in njenih narodov.

Obnova tovarne mila »Zlatorog«

Čeprav proizvodnja mila še ni v teku, v tvornici »Zlatorog« v Mariboru nihče ne drži rok križem. To potrjuje tudi izjava stavbenika ing. Jelenca, ki si je te dni ogledal tovarno zaradi načrtov za izgraditev porušjenih objektov. Tov. ing. Jelenc je ugotovil, da se je pri »Zlatorogu« v tem kratkem času po osvoboditvi na obnovi storilo več, kakor kjerkoli drugod v Mariboru. Tvornica »Zlatorog« je bila od bomb najbolj prizadeta tovarna v Mariboru, vendar so že vsi glavni objekti obnovljeni ter sposobni za obratovanje v polnem obsegu. Čim bo ministrstvo izdalo nalog za proizvodnjo in prodajo, bo tovarna skrbela, da pride prebivalstvo Slovenije do nujno potrebnega mila.

Omenjeno bodi tudi to, da so bila vsa pripravljala dela izvršena v lastni režiji in s tovarniškimi delovnimi močmi. Posebne zasluge za hitro izvršitev tega dela imajo tovariši: Čergulj Jože, zidar-ski mojster, Žižek Franc, mizar-ski mojster, in Kumvald Avgust, strojni ključničar.

Važnost in pomen dobrega administrativnega poslovanja

Če hočemo, da bo naše delo res dobro in uspešno, potem moramo imeti nad njim točen pregled. Naše strokovne organizacije so dosegle že tako stopnjo razvoja, da je nujnost kar najboljšega in hitrega administrativnega poslovanja tudi ena važnih nalog, ki jo morajo naše podružnice, krajevni strokovni odbori in krajevni strokovni zvezni svetovi rešiti v najkrajšem času. Vse naše organizacije od podružnic pa do Glavnega odbora morajo imeti vsak trenutek točen pregled čez vse delo. Če bodo podružnice pošiljale redno izčrpna poročila svojim tajništvom, bo s tem omogočena kontrola nad vsem poslovanjem in ta kontrola je zelo važna. Glavni odbor in tajništvo zvez bodo na podlagi dobrih poročil lahko izdajali ukrepe, ki bodo stanje posameznih organizacij izboljševali.

Stojimo neposredno pred kongresom Enotnih strokovnih zvez Slovenije. Kongres mora biti dobro pripravljen in mora imeti jasno sliko dejanskega stanja strokovnega gibanja v Sloveniji. Priznati moramo, da se nekateri funkcionarji naših podružnic, strokovnih odborov in strokovnih zveznih svetov ne zavedajo v polni meri, kakšnega velikega pomena je redno in izčrpno poročanje o delovanju organizacij. Ne pišejo nam o številu zaposlenega in organiziranega delavstva, o rezultatih udarniškega dela, ne poročajo nam, kako rešujejo razna vprašanja v tovarni (na primer: kolektivne pogodbe, obratni zaupniki, vprašanje mezd itd.), o kulturno-prosvetnem delu, o športnem življenju, skratka o vsem, kar delajo.

Nekatere podružnice tudi niso poslate pristopnih izjav, tako da imamo pregled komaj za polovico članstva. Približno vemo, koliko je organizirane delavstva in nameščenstva. Toda vsako tajništvo in Glavni odbor zveze morata točno vedeti za svoje članstvo. Vedeti morata, v kakšni meri se dviga število organiziranih delavcev, nameščencev in vajencev, kajti le tako bosta lahko ugotovila, če bi v kakšnem podjetju zaradi nepravilnega postopanja število članstva in število neorganiziranega delavstva stalo vedno v istem sorazmerju, le tako bosta lahko preprečila marsikakšno nepravilnost, ki bi se primerila v tem pogledu. Prav tako se mora poročati o vajencih, ki so v podjetju zaposleni.

Pohvaliti moramo rudarje in železničarje. Njihova tajništva imajo od vseh zvez doslej najboljši pregled čez svoje članstvo in delovanje svojih podružnic.

Poročila, ki jih pošilja večina naših funkcionarjev, so vse preveč površna in šablonska. Jasno je, da tista podružnica, ki dela dobro in pravilno, bo lahko dvakrat na mesec, in to 15. in 1. v mesecu, poročala nadrejenemu forumu o svojem delovanju in ne bo ji treba nikoli ponavljati starih stvari ali pa se izgubljati v frazah. Poročilo naj bo izčrpno in naj poda dejansko sliko obrata brez olepšavanja ali pretiravanja. Navaja naj stvarno, kaj je podružnica napravila, kako je izvedla direktive nadrejenega foruma, česa ni izvedla in zakaj ni izvedla, poroča naj o svojih težavah. Naj navedemo en sam primer takšnega nepravilnega poročanja:

»Enotna strokovna zveza delavcev in nameščencev Slovenije

podružnica Mengeš

Poročilo.

Dne 7. julija t. l. ob 18. uri popoldne je bil prirejen masovni sestanek delavstva Enotne strokovne zveze delavcev in nameščencev, podružnice Mengeš, katerega je priredil pripravljalni odbor ESZDNS.

Sestanek je vodil predsednik tov. Ficker. Dnevni red je vseboval organizacijski referat, katerega je vodil tov. predsednik Inicijativnega odbora Kamnik, Stare. O referatu delavstva je govoril tov. Vidali Primož in splošno politični referat sekretar Okrajnega odbora OF tov. Repinc. Delavstvo se je zbralo v velikem številu ter pazljivo zasledovalo govornike. Po referatu je bila otvorjena debata, katere je bila zelo zanimiva. Sestanku je prisostvoval sekretar trškega odbora OF Mengeš tov. Vidali, ki je tudi pojasnjeval vprašanja današnje dobe.

Tov. Stare je podal in razložil pomen organiziranja ter cilje, ki jih je doseglo delavsko gibanje pri nas ter opozoril še na velike naloge, ki čakajo delovno ljudstvo. Tov. Repinc je govoril o Osvobodilni fronti in o pomenu delavskega organiziranja. Ob enem je omenil o volitvah in o važni vlogi, ki jo pri tem igra delavstvo.

Sestanek je bil zelo dobro obiskan ter je tudi dosegel svoj cilj, ker je delavstvo še bolj ponosno, da predstavlja vsak posameznik del oblasti in ki mora tudi pripovedi svoji doleži pri graditvi naše porušene domovine.

Zborovanje je bilo z velikim veseljem in navdušenostjo zaključeno, kar je ugodno vplivalo na razpoloženje vseh navzočih, ki si še žele takih sestankov.

S tem zaključujem svoje poročilo s tovariškim pozdravom.

V poročilu sploh ni navedeno, kakšne stroke je ta podružnica v Mengešu, poročilo nima niti datuma. Ne moremo si ustvariti slike o delovanju podružnice, ne vemo, kakšno je stanje v tovarni, kakšne so težave, uspehi. Poročilo govori o debati, ki je bila baje zelo zanimiva, toda nič ne vemo, kakšna vprašanja so se pri tem reševala in kako so se reševala.

K temu bi navedli primer dobrega poročanja druge podružnice

»Bolnišnica za duševne bolezni v Ljubljani:

Glavnemu odboru ESZDN Slovenije V zvezi z okrožnico z dne 19. 6. 1945, št. 53/45-31, pošiljamo desettrednjo poročilo podružnice ESZDN bolnišnice za duševne bolezni v Ljubljani.

Do občnega zbora, ki se je vršil 5. VII. je bilo vpisanih 53 članov iz umobolnice, iz Zavoda za novotvorbe, ki se je prostovoljno spojil z našo podružnico, pa 15 članov. V umobolnici je vseh uslužbencev 83, pri katerih niso vštete sestre. V Zavodu za novotvorbe so vsi uslužbenci vpisani. Razlika v umobolnici se vsak dan manjša. Vseh najbrže ne bo mogoče pritegniti k sodelovanju v podružnico zaradi odklonilnega zadržanja do osvobodilnega pokreta za časa okupacije. Sodelovanje teh par ljudi je odsvojeval tudi kvartni odbor OF bolnišnice. Ostali uslužbenci so z veseljem vstopali v podružnico. Seveda bo preizkušnja za naše sestre, ko bo treba žrtvovati kakšno urico časa ali kak dinar za nabavo te ali one stvari. Mnenja smo, da bi bilo potrebno po možnosti vsak teden eno predavanje, pa četudi kratko, da bi delavstvo in nameščenstvo obeh zavodov dobilo oni fundament, ki jim je potreben za vzgojo v političnem, ekonomskem in strokovnem smislu.

Do sedaj je imel odbor eno sejo. Vršila se je 12. VII. ob 7. zvečer. Na tej seji je bil izbran prosvetar tov. dr. Borštar Marjan, ki bo stopil v stik s kvartnim prosvetarjem OF, ker pri takem številu osebja ne bi bilo dobro in tudi ne bi bilo mogoče samostojno nastopati. S teaterskim nastopanjem bo zaradi pomanjkanja prostora zelo težko. Posebno še tedaj, ko se bo moral zavod postopoma seliti. Glede dopisovanja je bil odbor mnenja, da je vsak teden malo preveč, da bi dopisovali v »Delavsko enotnost«. Mnenja je bil, da bi pri tako majhnem obratu dopisoval mogoče vsaki 14 dni ali pa še na daljšo dobo. O tem prosimo za točnejša navodila. Za šport trenutno ni zanimanja.

Dalje je podružnica izposlovala pri tov. ravnatelju izboljšanje položaja zavodnih strežnikov in strežnic s tem,

da bodo sestre, ki so doslej opravljale nadzorno službo na oddelkih, opravljale od sedaj naprej isto delo kot oni. — Poleg tega bodo ponoči prejemali dodatke v kruhu, marmeladi in čaju vsi dežurni uslužbenci, ki takrat vršijo službo.

Glede strokovnega izobraževanja strežnikov in strežnic v njihovem poklicu bodo prirejali zavodni zdravniški posebne tečaje.

Odborove seje so bile določene vsakih 10 dni.

Za delegata na konferenci je bil določen tov. Zoržut Vladimir.

Za 20. t. m. je določen sestanek vsega članstva, kjer se bodo prečitale določbe odnosno pojasnila iz posameznih okrožnic. Za časopis »Delavska enotnost« se nabira člane in denar pri podružnici.

Mnenja smo, da bo prav lepo vse funkcioniralo, samo Glavni odbor nam bo moral priskočiti na pomoč z navesti in predavatelji, da bomo mogli pokreniti v tek vsakega našega člana tako, da ne bo samo opazovalec dogodkov, pač pa da bo aktivno sodeloval v podružnici.

To sta dva primera, o katerih naj si naši člani sami ustvarijo svoje mnenje. Poudarjamo, tovariši, to, kar smo že dostikrat: moramo se učiti! Tudi pravilnega poročanja se bomo dobro naučili, če mu bomo posvetili dovolj pažnje in če se ne bomo ustrašili začetnih težav.

Na podružnice smo poslali tiskovine »Seznam odbornikov«. Na vrnjenih izpolnjenih tiskovinah vidimo, da so nekateri odbori naših podružnic sestavljeni pomanjkljivo in da se posameznim referatom ne posveča dovolj pažnje. Naj omenimo samo podružnico prosvetnih delavcev v Velenju, ki nima v odboru odgovornega človeka niti za prosveto niti za telesno vzgojo in dopisništvo, kar je vendar tako velike važnosti. Nasprotno pa imamo od mnogih podružnic res zadovoljivo sliko razdelitve funkcij v odboru.

Podružnice imajo tudi kartotečne liste, v katere morajo zabeležiti mesečno, kakšno je njihovo delovanje in drugo. Vsak mesec mora tajnik podružnice, ki kartotečni list izpolnjuje, vse podatke v prepisih poslati Glavnemu odboru ESZDN.

Prav tako ne smejo podružnice zanemarjati mesečnih obračunov in naj tudi v finančnem vprašanju vodijo redno in vestno poslovanje.

Tovariši, dotaknili smo se zelo važnega vprašanja, o katerem bi se dalo na široko razpravljati. Naloga vseh podružnic, krajevnih strokovnih odborov in krajevnih strokovnih zveznih svetov je, da na svojih sejah ugotovijo, kakšne so napake v njihovem poslovanju in da takoj pristopijo k njihovi odpravi. Smatrajo naj to za svojo nalogo, ki jo je treba v predkongresni kampanji prvo rešiti.

V borbo proti obrtnim obolenjem

Čedalje večja uporaba tehnike in močnejši razvoj industrije sta rodila potrebo, da se ustanovi doela nova panoga zdravniške vede — obrtna in industrijska higiena. Pojavila so se namreč prej neznane bolezni ali pa so se posamezne bolezni pri nekaterih poklicih javljale veliko pogostejše nego pri drugih. Ni čuda! V tehniki se rabijo najrazličnejše zdravju škodljive snovi kot surovine, včasih so izdelki strupeni ali pa strupi nastajajo po naključju med izdelavo.

Zdravju škodljive snovi, ki se bodisi uporabljajo ali izdelujejo ali nastajajo v industriji, imenujemo obrtne strupe ali kratko in malo škodljivce. Po naključju, nehoti zavoljo teh strupov pri delu nastala zastrupljenja imenujemo obrtna zastrupljenja. Obrtne bolezni so tiste za ta ali oni poklice značilne bolezni, ki se lahko javljajo sicer tudi pri drugih poklicih, vendar pa mnogo redkeje.

Ker se že tako močno razviti industriji v Sloveniji obeta še večji razmah, je vprašanje obrtne in industrijske higiene postalo za nas eno izmed najvažnejših socialno-zdravstvenih vprašanj v bližnji bodočnosti. Doslej je na naših univerzah o tej panogi zdravništva ni skoraj nič predevalo, a tudi strokovnjakov nismo imeli, niti ne za to potrebnih knjig. Ministrstvo za narodno zdravje bo po svojem referatu za obrtno in industrijsko higieno začelo na tem področju orati ledino.

Statistika bivšega OUZD v Ljubljani ugotavlja, da je od vseh obolenj pri zavornicah okrog 6% obrtnih obolenj.

Pri nas najpogostejše so naslednje obrtne bolezni: kronično zastrupljenje s svincom, kronično zastrupljenje z živim srebrom, kronično zastrupljenje z benolom in zapiranje pljuč.

V naše telo pridejo škodljivci ali obrtni strupi kot trda telesa (prah), kot tekočina ali plin. Bolj ko so strupi topiljivi v tkivnih sokih našega telesa, tem več jih telo poroka. Po treh potih lahko pridejo strupi v telo. Po prebavlili, če imamo roke umazane od strupov, ali pa so od teh strupov umazane jestvine. Po dihalni pridejo v telo predvsem strupeni plini in pare, skozi kožo in sluznico zlasti strupi, ki topijo maščobo,

Da nastane zastrupljenje, je razen količine strupa važna tudi, koliko časa je telo bilo izpostavljeno zastrupljenju.

Pri kronični zastrupljenji zadoščajo že neznatne dnevne količine strupa. Prav počasi, ne da bi oboleni sploh kaj opazili, se strup zaje v telo. Zaradi neznatnih dnevnih količin se z leti palogama razvije popolno zastrupljenje. Prvih znakov zastrupljenja oboleni niti ne opazi in se navadno zatoče k zdravniku, ko je že prepozno, ker je strup važne in nežne celice nekaterih delov telesa (živčevje, ledvice, pljuča) že uničil.

Razpoznavna (diagnosa) obrtnih obolenj je težavna, ker so te bolezni doela podobne drugim, le povzročitelj (etiologija) je različen. Svinčeno zastrupljenje n. pr. povzroča slabokrvnost in trebušne krče. Iste znake opazimo še pri sto drugih obolenjih. Obrtnim zastrupljenjem ne bomo prišli na sled, če od njih sploh nič ne vemo, ali pa le malo, če nanje vobče ne pomislimo. Važno je, da vsakega bolnika točno izprašamo glede poklica, kakšno delo opravlja in kako ga vrši. Ni dovolj, če se zanjovljamo n. pr. z odgovorom, da je nekdo delavec, tudi ni dovolj, če pove, da dela v tiskarni. Vemo namreč, da pomožni delavec v tiskarni niso skoro nič izpostavljeni zastrupljenju s svincom, nekoliko bolj so vlagalki, v še večji meri ročni in strojni stavei, najbolj pa stereotiperji.

Delavci, pogosto tudi tehniki in delodajalci, ne vedo prav nič o kemikah in strupenih svojstvih snovi in pa primasi, ki so surovina po naključju primestane. Tudi prav malo vedo, kakšni strupi se po naključju ali redoma razvijajo pri izdelavi. Lepilo n. pr., ki je videti čisto nedolžno, običajno vsebuje strupeni benol, v glazurah za lonce in porcelan je vedno določen odstotek svinca, acetilenu, ki nam služi za razsvetljavo ali varjenje, je včasih primestan zelo strupen arzen, zelo velika barva, ki jih uporabljajo slikarji ali plestkarji (avtentično belilo, minji), je res hudo nevarnih za zastrupljenje s svincom.

Kronična obrtna obolenja so večinoma neozdravljiva. Pri akutnih obrtnih zastrupljenjih pa je pravilna prva pomoč zelo učinkovita. Veliko važnejše kakor zdravljenje

Vloga zaupnikov v demokratični federativni Jugoslaviji

Ustanova delavskih zaupnikov je posebna pridobitev, ki jo je delavski razred, boreč se za boljše pogoje življenja in srečnejšo bodočnost izvojeval že v stari Jugoslaviji zoper grabežljive zahteve delodajalcev in vladajočo protinacionalno kliko. Pod pritiskom krepkega delavskega gibanja je bil v mesecu juliju 1922. leta izdan zakon o zaščiti delavstva, v katerem je bila delavcem priznana pravica, da smejo v privatnih podjetjih zbirati in postavljati svoje, z zakonom zaščitene zaupnike. Kot si je moral delavski razred priboriti zakon o zaščiti delavcev, tako se je moral delavski razred tudi še nadalje trdo boriti, da zavaruje uresničenje svojih z zakonom priborjenih pravic. Delavski razred je v bivši Jugoslaviji vodil borbo zoper protiljudsko oblast, ki je predvsem ščitila koristi sovražnikov delavskega razreda in širokih plasti ljudskih množic. Zato so bili zaupniki delavskega tisti, ki so ščitili, čeprav z omejeno možnostjo, socialne in gospodarske interese delavstva v podjetjih ter morali voditi borbo zoper delodajalce in zoper protiljudsko oblast.

V demokratični federativni Jugoslaviji se je odnos delavskega razreda do oblasti popolnoma izpremenil. S tem v zvezi se je izpremenil tudi položaj delavstva do uprav podjetij, bodisi državnih kakor tudi privatnih. Resnična ljudska oblast demokratične federativne Jugoslavije ščiti vedno in povsod interese delavskega razreda in vseh ostalih delovnih plasti našega naroda. Delavski razred je zato postal eden temeljnih stebrov v izgradnji nove ljudske države, ki jo gradimo na starih ruševinah. Razumljivo je, da so se prav tako izmenjale oblike in način borbe delavskega razreda za boljše življenje in srečnejšo bodočnost, pa tudi oblike dela in neposredne naloge delavskih zaupnikov. Osnovna naloga delavskih zaupnikov ostane še nadalje zaščita socialnih in gospodarskih interesov delavstva. Pri tem jim pomaga tudi ljudska oblast, ki ščiti in uravnava interese delavskega razreda do delodajalcev.

Štiriletna osvobodilna borba, v kateri je nastala in zrastle ljudska oblast in nova država, nam je zapustila veliko opustošenje v industriji in gospodarstvu — splošno gospodarsko pomanjkanje. Zboljšanje socialnega in gospodarskega položaja delavskega razreda je mogoče danes le z zboljšanjem gospodarskega stanja našega kmetijstva, kar se da doseči le s stalnim povečevanjem produkcije. Zaradi tega bodo morali biti delavski zaupniki kot zastopniki delavskih interesov aktivni činitelji za stalno rast proizvodnje. Delavski zaupniki morajo sodelovati v zgrajevanju in uresničevanju načrtov za proizvodnjo, pomagati s svojimi nasveti, da se točno ob času in popolnoma izvedejo v proizvodnji naloge, katere dobiva podjetje od državnih oblasti. Da bodo to svojo funkcijo izpolnjevali z uspehom, morajo zaupniki delavstva skupno s strokovnimi organizacijami skrbeti za delo in disciplino v vsakem podjetju ter razvijati največjo pobudo in dejavnost delavcev in nameščencev za dvign produktivnega dela.

Delavski zaupniki morajo na vsaki

(Iz »Borbec«)

obrotni obolenj je njih preprečevanje (profilaksa). Uspešen bo boj proti obrtnim obolenjem, če se bodo vzajemno borili, delavec, izženjer, zdravnik, delodajalec in zakonodavec.

Delavec mora vedeti, s kakšnim materialom ima opraviti, vedeti mora, kakšen je učinek strupov, ki z njimi rokuje, poznati more prve znake zastrupljenja in vedeti mora, kako se zastrupljenju lahko izogne. Biti pa mora tudi discipliniran in se držati zdravniških predpisov ter uporabljati zaščitna sredstva, ki so pri tem ali onem delu potrebna. Najboljše in najdražje zaščitne naprave niso nič vredne, če jih ne uporabljamo.

Delodajalec gre za varnostne naprave denar nerad iz žepa. Naj pomisli, da je za delavce delovne moči stiska in da delavec, ki dolgo opravlja isto delo, naredi veliko več kakor novinec.

Zdravnik se mora kot raziskovalec skupno s tehnikom čim bolj približati idealu dela: strupene snovi naj se nadomeste z nestrupenimi ali vsaj z manj strupenimi, izdelava naj se mehanizira, tako da delavci ne pridejo s strupom neposredno v stik.

Vemo, da niso vsi ljudje enako dovzetni za obrtna obolenja. Zato je treba mladini pri izbiri poklica svetovati zdravniško in psihotehnično preiskavo. Z množičnimi pregledi po tovarnah pa bo treba izločiti iz dela vse, ki morda že imajo prve znake zastrupljenja. Zelo važno je, da so delavci, ki imajo opraviti s škodljivci, čez čas pridele drugemu delu, ki ne ogroža njih zdravlja. Mladoten in ženske naj se od nekaterih vrst dela sploh izključijo. Mladina v razvojni dobi naj ne bo izpostavljena ne strupeni, prav tako tudi ne žena, ki naj rodi zdrave otroke.

S pametno socialno zakonodajo in skrbjo, da se predpisi za zaščito delavcev res tudi izpolnjujejo, naj pomaga pri poštenju obrtnih obolenj država.

Važno činitelj v borbi proti obrtnim obo-

konferenci delavcev z diskusijo o podatkih obračunskega lista in o proizvodnih nalogah ter načrtih proizvodnje organizirati skupno s strokovnimi organizacijami tekmovanje v premagovanju težav, odpravljanju ovir, povečevanju proizvodnje in zboljšavanju delovnih metod.

Delavski zaupniki v naši novi državi morajo delati sporazumno s strokovnimi organizacijami delavcev in nameščenecv ter sodelovati tudi z upravami podjetij. S tem načinom dela bo olajšana naloga pri sklepanju kolektivnih delovnih pogodb, pri nadzorstvu nad delom samim, odpravljanju ovir, v sporazumnem reševanju zaradi delovnih razmer nastalih sporov in pri prizadevanju za izvajanje vseh predpisov, mer in zakonov o zaščiti delavcev.

Pri odgovornem delu za interese delavskega razreda in vsega ljudstva bodo delavski zaupniki naleteli na velike težave in ovire, ki jim jih bodo stavili na pot razni birokrati in saboterji, katere je najti bodisi v privatnih ali državnih podjetjih in ustanovah. Treba se je najodločneje boriti zoper sovražnika ureditve naših razmer in hitrega razvoja naše industrije in administracije, velikih nalog, ki jih tudi imajo delavski zaupniki pri obrambi socialnih in gospodarskih interesov delavskega razreda, interesov, ki so popolnoma v skladu z interesi najširših narodnih množic in naše države.

Zaradi velikega pomena ustanove delavskih zaupnikov za obnovo, hiter razvoj in utrjevanje gospodarstva ter administrativnega ustroja, delavskih zaupnikov ne bodo volili samo delavci privatnih podjetij, kot se je to dogajalo v bivši stari Jugoslaviji, ampak tudi delavci in nameščenici vseh javnih in državnih podjetij, državnih oblasti in ustanov. Zato so dolžni funkcionarji strokovnih organizacij in aktivisti, da dobro prouče in spoznajo veliko spremembo, ki je nastala v položaju in v vlogi delavskih zaupnikov. Šablonsko prenašanje izkušenj in oblik dela delavskih zaupnikov iz bivše stare Jugoslavije bi bilo le v škodo novim delavskim zaupnikom, v škodo delavcem in podjetjem, pa tudi splošnim narodnim in državnim interesom. Pred delavske zaupnike se postavljajo danes različne nove, velike in odgovorne naloge. Od njih dela bo v veliki meri odvisen tempo naše gospodarske krepitve, zboljševanja materialnih pogojev življenja delavskega razreda in ostalih delovnih množic. Voditelji naših strokovnih organizacij in delavci podjetij se morajo zavedati, da danes še nimamo vsestransko zgrajenih delavcev in funkcionarjev, ki bi bili popolnoma kos vsem nalogam, ki jih imajo delavski zaupniki. So pa v naših podjetjih in ustanovah pošteni iniciativni in predani delavci in nameščenici, ki so s svojim delom dokazali, da ljubijo svojo državo in so pripravljeni žrtvovati se za interese svojega naroda in delavskega razreda. To so delavci in nameščenici, ki se bodo s pomočjo strokovnih organizacij kaj kmalu razvili v dobre in sposobne delavske zaupnike, ki bodo pravilno razumevali svojo važno ustvarjalno vlogo v izgradnji srečne domovine delavskega razreda in vseh delovnih ljudi Jugoslavije.

Konferenca enotnih strokovnih zvez za Makedonijo

V Skopiju je bila prejšnji teden dvodnevna konferenca Enotnih strokovnih zvez delavcev in nameščenecv za Makedonijo. O pomenu in nalogah Enotnih strokovnih organizacij v Jugoslaviji je govoril odposlanec Glavnega odbora Enotnih strokovnih zvez delavcev in nameščenecv Jugoslavije Rudolf Beltram. Poročilo o političnem in gospodarskem položaju delavcev in nameščenecv je podal B. Temeljkovski-Divljak, član Glavnega odbora za Makedonijo. Naglasil je, da mora delavski razred pri obnovi gospodarskega življenja prevzeti glavno nalogo. Tajnik makedonskega Glavnega odbora Angel Petkovski je podal poročilo o organizatornem delu. Naslednjega dne kongresa je podal poročilo o prosvetnem delu strokovnih organizacij Trajko Mišovski, medtem ko je Blagoje Mišovski poročal o socialnih razmerah delavstva in o socialnem zavarovanju. Na kongresu so sklenili, da predlagajo AVNOJ-u v odlikovanje z redom dela Milana Milevskega, krojača, ki je izumil poseben način krojenja vojaških bluz, tako dober, da prihranijo posled mnogo sukna. Končno je bila izvoljena komisija, ki je prevzela nalogo, da sestavi resolucijo.

Novi čas, nove naloge, nove šole

Na prvem tečaju socialno politične šole

V kabinetu poleg predavalnice trgovske akademije me je sprejel tovariš upravitelj nove šole — kakor svojega sodelavca, kajti oba delava na socialno političnem področju: on v novi ustanovi in kot poklicni vzgojitelj, novinar pa kot ljudski vzgojitelj ter poročevalec, ki širi ideje s tiskano besedo ter jim skuša dati čim bolj poljudno obliko. Prejšnje čase so reporterja nevljudno odslavliali iz šolskih ravnateljstev celo ob koncu solskega leta, ko je bilo treba zbrati suhe številčne podatke o šolskih uspehih. Tu sva se pa sporazumela po prvih besedah: med šolo in življenjem ne sme biti pregraj in vzgojitelj mora biti predvsem človek. Šola mora služiti življenju, človeku... Kolikokrat je bilo to povedano prejšnje čase, a besede niso postale meso — ostale so papir. Pojmov »šola« in »socialna politika« ni bilo mogoče združiti, a zdaj vam nameravam poročati o prvi socialno politični šoli — šoli za odrasle in najbrž najpotrebnejši šoli. Povedati vam moram marsikaj novega, saj marsikdo nedvomno doslej ni poznal socialno politične šole niti po imenu.

Kaj je socialna politična šola?

S tem vprašanjem se je moral reporter predvsem obrniti na tovariša upravitelja nove šole. »Socialno politična šola je poseben tip šole naše socialno politične službe«, je odgovoril tovariš upravitelj. »Ni umetno ustvarjen vzgojno pučni zavod, temveč ustanova, ki se je razvila povsem naravno s svojim časom. Njen namen je dati našim socialno skrbstvenim in zaščitnim ustanovam potrebne kadre oskrbovalck, negovalck, pomočnic, zaščitnic, maternih tovarišic, upravitelj itd., torej delavke in delavce za vse potrebe nastajajočih socialno političnih ustanov. Pod socialno politično šolo je treba razumeti razne tečaje, ki bodo prilagojeni potrebam in razvoju naše socialne politike in socialno političnih ustanov. Začetek je storjen, prirejen je prvi tečaj, ki bo zdaj že zaključen. Obiskuje ga 33 tečajnic in dva tečajnika, da si pridobijo osnovno znanje za socialno politično službo v dečkih domovih, zavetiščih, počitniških kolonijah, dijaških kuhinjah, internatih itd.«

Glavne naloge socialno politične šole

Naloga socialno politične šole je torej usposobiti praktične delavce za delo v ustanovah, ki so namenjene mladinskemu skrbstvu?

»To je le ena njenih številnih nalog. Ta tečaj je samo uvod v nadaljnje tečaje te vrste. Na podlagi izkušenj se bo razvijalo ter izpopolnjevalo delo socialno politične šole, da bo sluherni nadaljnji tečaj izpopolnjen po izkušnjah prejšnjega tečaja. Ze prvi tečaj nam je dal obilo dragocenih izkušenj in mnogo novih pogledov na bodoče delo, ki bo tesno povezano z našim tistiščem, kjer bodo rastle socialne politične ustanove, kajti brez takšne stalne povezanosti si ne moremo misliti dobre socialno politične šole. Drugi tečaj, ki se bo kmalu začel, bo trajal že tri tedne, medtem ko je ta desetdnevni. V drugi tečaj bodo sprejeti tečajniki in tečajnice, ki jih bodo za socialno politično šolanje izbrali naši Narodno osvobodilni odbori in odbori Osvobodilne fronte. Izbra je potrebna, da bodo socialno politične naloge prevzemali res najboljši in najzavednejši delavci. Toda doslej sva govorila le o eni nalogi socialno politične šole; šola pa mora posvečati svoje delo tudi potrebam starostnega in invalidskega skrbstva. Tudi za to skrbstvo bo treba izsolati ter vzgojiti delavce. Razen tega se vsiljuje še nešteto nalog na področju mladinoslovja. Tako je nujno potreben tudi tečaj, namenjen ljubiteljem otrok, vsem tistim, ki kakor koli pridejo v stik z otroki, n. pr. nadzorniki igrišč, pazniki parkov itd. Nova socialna politika prav tako ne bo smela zanemarjati najpomembnejših socialnih vprašanj, ki so v tesni zvezi z družinskim življenjem, zato bodo potrebni tudi tečaji za bodoče starše, da bodo družine ustanavljali mladi ljudje z jasnimi pogledi na življenje, s čutom odgovornosti do svojih otrok in do družbe sploh. Za odrasle, ki so po večini zaposleni, je težko prirejati tečaje ponedelvi, zato bo treba ustanoviti večerno šolo. Delo socialno politične šole bo v glavnem usmerjeno tako, da bo šolanje razdeljeno glede na upravne, socialne in organizatorne naloge in drugič glede na pedološke (mladinoslovne) potrebe. V prihodnji tečaj bodo pritegnjeni tečajniki iz vrst kmečkega prebivalstva in sploh iz najširših plasti ljudstva, pač zato, ker izbira ne sme biti enostranska in ker bi ne bilo pravi, če bi šola ustvarjala kadre socialno političnih praktičnih delavcev iz vrst samega mestnega prebivalstva.«

Zakaj je potrebno šolanje?

Kakšen je glavni namen sedanjega tečaja? Zakaj je potrebno šolanje praktičnih delavcev v socialno političnih ustanovah? Kakor razumem, je sedanji tečaj namenjen osebi v mladinskih socialnih ustanovah, zavetiščih, otroških domovih, okrevališčih, počitniških kolonijah, dnevnih zavetiščih itd.

»Predvsem gre za bistveno razliko med socialno politiko bivše in nove Jugoslavije. V predprilski Jugoslaviji so bile socialno politične ustanove v rokah vladajoče plasti prebivalstva, to se pravi bogatih ljudi, ki jim je bila socialna politika samo torišče spekulacij s socialnim čutom in s sredstvi, namenjenimi za socialne namene. Kdo je imel vstop v razna okrevališča, počitniške domove in kolonije? Ali so bolečni delavci lahko zahajali v okrevališča, ali je bil kmečki in delavski otrok sprejet kot enakovreden v počitniške domove med mestno mladino? Vse je bilo urejeno tako, da je tudi tu cvetelo izkoriščanje — na socialno etični osnovi... Zdaj se pa zavemo, da ljudska demokracija ne bo nikdar dopustila, da bi naše socialno politične ustanove postale legio spekulantov kakršne koli vrste, ki bi se hoteli vrniti iz osebno koristolovskih nagibov, da bi živeli na račun naših najdražjih — žrtev predprilskih režimov in okupatorjev. Poglej morajo biti vse naše socialno politične ustanove prežete z duhom novega človeka, nove ustvarjajoče dobe. Prav zato je bila potrebna socialno politična šola; socialne ustanove morajo poslej služiti svojemu pravemu namenu. Pomagati morajo tistim, ki so res potrebni in morajo biti urejene tako, da se v njih oskrbovanec ne bo čutil manj vrednega, temveč ga bodo vrnil v družbi kot njenega koristnega člana, zopet tvornega in sposobnega dela, kolikor je pač to mogoče. Zato pa morajo priti v socialne ustanove kot delavci pravi ljudje. Namen socialno politične šole ni, da bi dajala socialnim ustanovam le potrebne kadre, ki bi jim bilo pri srcu le udobno življenje v zavetišču, domu, koloniji ob morju ali pod planinami, temveč, da dobijo pomoči potrebni res dobre skrbstvenike in zaščitnike, vzgojitelje in poučevalce, ki jim bo prvo njihovo delo in šole potem vse drugo. Naši otroci, mladina, matere, invalidi, ostari in oslabei potrebujejo res dobrih tovarišev in tovarišic, resničnih, socialno čutečih prijateljev — nove skrbstvenike in zaščitnike. Delavski razred, ki je bil s kmečkim razredom in pošteno inteligenco vedno izkoriščan in ki ni nikdar užival socialne zaščite — ne mladinske, ne starostne — je zdaj soustvarjalec svojih, lastnih socialno političnih ustanov; zato ima tudi vso pravico in dolžnost, da sodeluje udarno pri njihovi izpopolnitvi ter rasti.«

Kaj in kako se učijo?

Kakšen je učni načrt tečaja in kako je urejen pouk? Kdo je bil pripuščten v tečaj?

»V tečaj so bile sprejete žene in dekleta v starosti od 18. leta naprej; njihova izobrazba je precej različna — od ljudske šole do vseučilišča — prav tako se razlikujejo zelo po dosedanjih poklicih: tu so bivše otroške vzgojiteljice (»otroške vrtnarice«), dijakinje in delavke; med njimi je bančna uradnica in frizerka, dalje pedikerka itd. Učni snov kot teorija je razdeljena v tri dele: v prvem delu so politična predavanja, v drugem obravnavamo notranjo organizacijo ter delo socialnih zavodov, v tretji del pa spadajo pedološka vprašanja. Razen tega je teoretični pouk združen s praktičnimi vajami v socialno političnih ustanovah, n. pr. v higienskem zavodu, otroških domovih in drugih zavetiščih. Tečajnice se izven tečaja — a kar tudi spada k tečaju — udeležujejo tudi pionirskih sestankov, da se poglabljajo v duševnost, miselnost in delavnost sedanje mladine. Vsa predavanja so zaupana dobrih strokovnjakov in posebej je popoldne namenjena po ena ura razpravi o dopoldanskih predavanjih. Teoretični pouk (predavanja) traja po 5 ur na dan, praktične vaje po 2 uri in po eno uro razprava, tako da je na dan 8 ur pouka.«

Iz predavalnice je prodiral glas ognjevitiga predavatelja. Ne bilo bi prav, če bi ga zmotil sredi predavanja, zato sem počakal, da sem pogledal v razred ob koncu ure.

Žena in vzgoja

Pogledale so me precej radovedno. »Ne prihajam kot predavatelj, ampak kot novinar«, sem jim predstavil. »Nameravam pisati o šoli in o vas, tovarišice, zato je potrebno, da se seznanim z vašim delom neposredno. kajti poročilo mora biti čim bolj verna slika tečaja. Tudi novinar je sode-

lavec na socialnem področju in njegovo zanimanje za socialno politiko ni le poklicna dolžnost. Potrebna bi se mi zdelala anketa, da bi se porazgovorili o vaših nalogah, prizadevanjih in o odnosu žene do otroka in mladine. Toda pred vrati je že druga predavateljica, zato samo vprašanje: Zdi se mi, da ste se mnoge odločile za plemeniti poklic iz naravnega nagiba, kajti žena je že po naravi boljšja vzgojiteljica kakor moški — za to jo usposablja ljubezen do otroka; odločile ste se torej najbrž za ta tečaj v glavnem iz ljubezni do vzgojiteljstva?«

Veselo so pritrdjevale ter hitele odgovarjati. Marsikaj bi rade povedale,

Ustanovni občni zbor Nabavljalne in prodajne zadruga v Ljubljani

12. avgusta t. l. ustanovni občni zbor Nabavljalne in prodajne zadruga.

Brez dvoma velik praznik enotne družine misli! Tudi zadrugištvu je prestalo v svojem razvoju težke borb. Politična in stanovska razcepjenost v stari zadrugi in organizaciji, nosi veliko krivdo, da se ni moglo razviti tako, kakor to zahteva interes delovnega ljudstva. Sedaj pa je prišel čas združevanja in koncentracije, ki bo dovela zadrugištvu ne samo do gospodarskega, ampak tudi do duševnega poleta.

Če pogledamo nazaj, kako je bilo v Ljubljani z zadrugištvom pred to vojno, bomo videli, da je bila večina podjetij last političnih strank in temu primerno razvojenih zadrugištvih organizacij. Te pa niso bile zato, da se delavemu ljudstvu izboljša gnetni položaj, zasedovale so čisto drug cilj, kakor pobiti nasprotnika. To se pravi kratko: kako pobiti nasprotnika na gospodarskem področju in ga, tako tudi politično oslabil.

Delavno ljudstvo je zbiralo, gospodje so pa raztresali! Kam pa je to peljalo, pa ni treba še pojasnjevati.

Temu protinarodnemu početju je napravila zmagoslavna osvobodilna fronta za vedno konec. Kakor smo združeni v politično enoto, tako smo tudi na zadrugištvu področju ubrali enotno pot, temeljito obračunali in bomo obračunali z vsemi, ki so in ki bi se skušali razbiti to s kervjo in težkimi žrtvami pridobljeno narodno enotnost. Zadrugištvu je prestalo velike boje, je pa tudi iz teh bojev potegnili velike izkušnje. Plod teh izkušenj je naše novo enotno zadrugištvu, ki že žanje lepe uspehe in sorazmerno s ostalimi panogami današnjega gospodarstva nadaljuje čvrsto svoje delo po začrtani poti.

Ljubljanci in Ljubljankice bodo 12. avgusta t. l. na ustanovnem občnem zboru Nabavljalne in prodajne zadruga jasno in odločno izpovedali, da nočejo več zadrževati, ki so jih ločile, temveč da hočejo enotno zadrugo, kjer bodo združeni pod enim vodstvom gradili resnično zadrugišno skupnost.

Okvirna uredba za plače delavcev in za uporabo vprežne živine

Z uredbo o uravnavanju plač delavcev in nameščenec v državnih, gospodarskih in privatnih podjetjih od 20. IV. t. l. se ni urenilo vprašanje nagrad za delavce kakor za vprežno živino zaposleno v poljedelstvu. Zaradi tega je ministrstvo za socialno politiko DFJ s sodelovanjem ministrstva za poljedelstvo DFJ in predstavnikov Glavnega odbora JSRNJ izdelalo okvirno uredbo, na podlagi katere naj bi posamezne federalne vlade vsaka za svoje področje predpisale višino plač tako za delavce kakor za delo z vprežno živino v poljedelstvu. Načrt uredbe je bil predložen gospodarskemu svetu DFJ. Gospodarski svet je predlog odobril in predpisal uredbo, ki je bila objavljena v »Službenem listu« DFJ od 23. junija 1945.

Kakor rečeno uredba daje samo okvir in smernice na osnovi katerih bi federalnim vladam omogočeno urediti to za gospodarstvo tako važno vprašanje. Sprito razmisliti donosa zemlje kakor tudi poudariti kulturo ni mogoče predpisati plač za delavce zaposlene v poljedelstvu za področje cele države. To vprašanje je tako komplicirano, da se bodo pojavljale težave še na področju posameznih federalnih edine. Zato uredba pušča odprta vrata, da v izjemnih primerih morejo predpisati višino plač oblastni Narodno osvobodilni odbori.

Uredba je posebno važna za naše žitrodne kraje, kakor Vojvodino Banat, Baranjo itd., deloma za nekatero predele Srbije, v Sloveniji za naše vinčarje, ki so svoječasno že imeli svoj vinčarski red.

Važnejše uredbe so v glavnem stedeče: federalne vlade in glavni NOO Vojvodine morejo po zaslišanju strokovnih organizacij in organizacij poljedelcev predpisati nagrade v denarju ali naravi za ljudsko delo z vprežno živino v poljedelstvu, z emeljivjo, da plače za delavstvo v naravi ne smejo biti večje od ene tretjine predpisane dnevnice.

Pri odrejanju nagrad za delo v poljedelstvu moramo voditi računa o predpisih uredbe o plačah in dnevnici in v nameščenec državnih in privatnih podjetij od 20. IV. 1945 kakor tudi o cenah življenjskih potrebščin v raznih krajih in vplivu na donosnost posameznih panog poljedelske proizvodnje. Višina nagrade se odreja z ozirom na vrsto in količino opravljene dela kakor tudi na razne druge gospodarske prilike. To velja prav tako pri odrejanju nagrad za vprežno živino za katero se urejajo nagrade z ozirom na vrsto živine, delo in količino izvršenega dela, pri katerem moramo upoštevati stroške vzdrževanja vprežne živine v kraju, kjer se delo opravlja.

Odredbe te uredbe pa ne veljajo za državne in javne uslužbenke, zaposlene na poljedelskih gospodarstvih katerih plače so urejene s posebnimi predpisi.

Vse predpise za nagrado tako delavcev kakor vprežne živine pri delih v poljedelstvu, je treba predhodno dostaviti gospodarskemu svetu DFJ, kateri bo izdal potrebna navodila za izravnavo posameznih

a, žal, ni bilo časa. Otroška vrtnarica je povedala, da ji je tečaj potreben že zaradi tega, da se seznani z novimi nalogami socialno političnega dela. Iz vseh odgovorov je bilo očitno, da so se tečajnice oprijele svojega dela s pohvalno resnostjo ter zavednostjo. To se je tudi pokazalo potem v predavanju med gospodinjiskim poukom, ko so sledile z zglednim zanimanjem, kakor so tudi prejšnjo uro zbrano poslušale politično predavanje. Zelele bi si v splošnem še mnogo več pouka in nekatere so izrazile željo, naj to napišem. Vsekakor pa bodo imele posledic priliko, da se izpopolnjujejo, zlasti tiste, ki se bodo izkazale končno z referatom; napisale bodo namreč končno kot nekakšno izpitno nalogo posebno poročilo, ki bo verno ogledalo njihove zrelosti za delo na socialno političnem področju.

PO JUGOSLAVIJI

Razvoj tiska v novi Jugoslaviji. Po podatkih ministrstva za informacije pri zvezi ni vladi posemamo: v Beogradu izhajata dva dnevnika in sedem tednikov. Eden izmed tednikov izhaja v slovenski, in sicer »Domovina«, ki ga izdaja prosvetno društvo »France Rozman«. Trije listi izhajajo po dvakrat na mesec, mesečnikov je pa osem. V Srbiji razen Vojvodine in Beograda izhajata še dva tednika. V Vojvodini izhajata dva dnevnika v srbohrvaščini in eden v madžarsčini. V madžarsčini izhaja še en tednik. Dvakrat na teden izhaja glasilo slovaške enotne fronte »Hlas Ludue« v slovaščini. Dalje izhaja kot tednik v srbohrvaščini mladinski list. Glasilo protifašističnega žensktva izhaja periodično. Zelo se je razvil tisk na Hrvaškem. V Zagrebu izhajata dva dnevnika (»Vjesnik« in »Narodni list«), šestnajst tednikov, dva lista izhajata trikrat tedensko in razen tega izhajata še dva mesečnika (vsi v srbohrvaščini). V Sloveniji imamo dva tednika, razen tega izhaja v Mariboru »Vestnik mariborskega okrožja« trikrat na teden. Tedniki so trije, eden izhaja v Ceuju (»Nova pot«), mesečnika sta »Naša žena« in »Slovenski pionir«. V Bosni in Hercegovini imajo dva dnevnika, dva tednika, en štirnajstrednik in tri mesečnika. V Makedoniji izhaja en dnevnik, dva tednika in dva mesečnika, in en štirnajstrednik. V Črni gori imajo dva tednika, en štirnajstrednik in en štiri tednik, ki izhaja periodično.

Jugoslavija je med prvimi državami pri obnovitvenem delu. »Politika« je objavila uvodnik, ki je v njem pogošeno, da je Jugoslavija trpela med vojno več kakor katerakoli druga država: izgubila je sorazmerno največ ljudi in gnetnih dobrin, a je kljub temu po hitrosti obnove med prvimi, če ne prva država izmed bivših zasedenih držav. Delovna sposobnost ni le upadla kakor v Franciji (na 30%), temveč se je povsod povečala (v primeri s predvojno).

O programni republikanske stranke je izjavil minister zvezne vlade za Srbijo J. J. Prodanović zastopniku »Politike«: »Naš program iz l. 1921 ni dovolj znan zdaj niti posameznim političnim osebnostim, kaj šele širokim ljudskim množicam. Mi smo za republiko, za federacijo in politično ter socialno demokratično, svobodno tiska, zborovanja in združevanja, za popolno izenačenje moških in žensk v vseh pravicah, za ločitev cerkve od države, za omejitve cerkvene lastnine, za nacionalizacijo vseh glavnih virov narodnega bogastva. Mi smo edina stranka v Jugoslaviji, ki ni nikdar pri volitvah, ne kakor koli drugače podpirala monarhistične stranke. Zdaj ne moremo zahtevati, da skupnost, ki jo ustvarjamo z drugimi strankami in skupinami, sprejme naš celoten program; želeli pa smemo, da se država uredi v duhu prave in pravilne demokracije. Nimamo niti pravice niti razlogov odstopati od tega programa. Čeptev svobodnomiselnih levčarskih skupin bi zdaj škodovala največjim interesom narodov in države.«

Druga radijska postaja v Zagrebu je začela delovati 24. t. m., in sicer na valovni dolžini 207 m. Oddajala bo predvsem poročila o uspehih obnovitvenega in udarniškega dela na Hrvaškem in propagandna bo razne v sedanjem času posebno potrebne akcije, n. pr. zbiranje surovin, organiziranje pomoči prebivalstvu požganih naselij itd. Uradno ime postaje je: »Radijska postaja Zagreb II.«

110 bolehnih otrok je prišlo v Slovenijo na počitnice iz Bosne, Hercegovine in Srbije. Povabila jih je Zveza mladine Slovenije po posredovanju ministrstva za socialno politiko. V Ljubljani so jih ljubljanski mladinci priščno sprejeli. Otroci so ostali en dan gosti ZMS v Ljubljani. Okrevališče jim nudijo Planica, ki ima več hotelov in vil v ta namen.

Obnovljen je promet na progi Ljutomer—Radenci, v glavnem po zaslugi udarniškega dela postrtovalnega delavstva. Prvi vlak iz Ormoža skozi Ljutomer v Radence je vozil 13. t. m.

Prosti dan v tednu žrtvujejo hrastniški delavci in nameščenci kemične tovarne za obnovo Hrastnika. Ob nedeljah odstranjujejo razvalina in zaposleni so pri drugih nujnih delih.

Sklep o priključitvi Kosova in Metohije k federalni Srbiji. Kosovo in Metohija sta na stiku Srbije in Črne gore ter šiptarskega (albanskega) prebivalstva. Na okrožnem zborovanju odposlancev Metohije in Kosova je prišlo do zgodovinskega sklepa, da se to okrožje priključi federalni Srbiji.

Številne vagoni in lokomotive so popravili z udarniškim delom v Bosanskem Brodu. Pospešeno tudi popravljajo železniške naprave v tem kraju. Na progi Sarajevo—Brod so zaposleni številni delavci in upanje je, da bo promet kmalu obnovljen.

V tovarni Bat'e v Borovu delajo v polnem obsegu. Tovarna ni bila poškodovana ob sovražnikovem umiku, razen elektrarne. Delo je bilo obnovljeno postopno, zdaj pa delajo že v polnem obsegu oddelki za izdelavo obutve, nogavic in gumijastih izdelkov. Več delavcev je doseglo lepe udarniške uspehe.

Obnova letališča pri Sarajevu dobro napreduje. Okupator je ob umiku minimalno številne letalske lope. Naši delavci so do sedaj rešili iz razvalin 98 letalskih motorjev, popravili 5 izpod razvalin izkopanih letal, popravili 16 poslopij, sezidali elektrarno in popravili številna poslopja. Nad 40 delavcev se je odlikovalo tako, da so bili proglašeni za udarnike.

Telesovzgojni zlet je bil prirejen v Kragujevac prejšnji teden. Udeležilo se ga je nad 1000 tekmovalcev kragujevaškega okrožja. V okviru zleta je bila prirejena tudi kolesarska dirka.

Pelagonsko polje v Makedoniji bo osušeno. Načrt določa, da bo z osušitvijo Pelagonskega polja pridobilih nad 15.000 hektarjev plodne zemlje. Pelagonsko polje pogosto poplavlja reka Crna. Reka pušča na poplavljenem področju blato, tako da je nemogoče obdelovanje zemlje. Zaradi močvirnatega ozemlja, ki je leglo komarjev, je zelo razširjena malarija: 70% prebivalstva boluje za to boleznijo. Osušitev Pelagonskega polja pomeni torej mnogo za izboljšanje zdravstvenih in gospodarskih razmer v Makedoniji.

Oživljanje avtohusnega prometa. Ob koncu julija je bil vzpostavljen avtohusni promet na naslednjih progah: Maribor—Murska Sobota, Maribor—Ljutomer in Maribor—Ptuj—Središče. Avtohusi vozijo redno vsak dan.

Ogromno škodo je utrpela slovenska živinoreja med vojno. Po doslej zbranih podatkih je naša živinoreja izgubila v petih okrožjih brez Primorske in Koroške 185.369 konj in goveje živine, 101.513 prašičev in drobnice in 696.408 malih živali, predvsem perutnine. Škoda znaša na milijardo Din po cenah živine iz l. 1941.

Westen — „Jutro“ — Kreditni zavod

Poglavja iz naše politične preteklosti se boro ko pustolovske zgodbe, v katerih so pustolovci res zelo prebrisani in spretni, njihove žrtve pa tako zaslepljene, da jim celo pomagajo, namesto da bi se proti njim borile. Pod krinkami vere, nacionalnosti in demokracije so se vrstile zlorabe in zločini in če so bili preobsejni izkoriščevalci in zločinci zaloteni pri svojem delu, se jim ni nič hudega zgodilo, ker so imeli v svojih rokah tudi močno sredstvo za zaslepitev množice — časopisje.

»Slovenčev« in »Jutrov« monopol dnevnega tiska je imel v službi laži, nazadnjaštva in izdajstva največjo vlogo in največji delež, ko je držal plašč in luč vsem spekulantom z vero, narodnim imenom in premoženjem v nekdaj Jugoslaviji in je potem z vsemi silami pomagal okupatorjem zatirati in uničevati zaslužni narod. Pri tem ne smemo pozabiti, da so zločini, zagrešeni nad narodom med vojno in okupacijo, samo nadaljevanje izkoriščevalnega in izdajalskega dela pred vojno. Politika žerjava, Kramerja, Pirkmajerja in drugih je bila oporišče protinarodnega dela in kar so Praprotnik, Westen, dr. Brezigar in drugi začeli že davno pred vojno, vse to se je moralo nadaljevati tudi pod okupatorjem, ko politična zaštita, kakršno je nudil prej minister ali ban, ni bila niti potrebna.

To nam nazorno kaže pogled v delavnico »Jutra«. Pred nami leži pismo, poslano iz Prage 9. januarja 1933. Pisal ga je urednik »Jutra« Franc Seunig glavnemu uredniku »Jutra« Stanku Virantu. Med drugim je pisal takole:

Nekaj zanimivega ti moram še poročati. Ko sem bil pri dr. Murku, me je le-ta v teku razgovora o »Jutru« in o njegovem konzorciju zaupno vprašal, koliko odstotkov znaša delež Westena v našem konzorciju. Verzija o vstopu

Westena v »Jutrov« konzorcij je torej priromala že do Prage. Dr. Murko je bil informiran celo v tem smislu, da je sedaj v »Mariborskem Večerniku« nemogoče objavljati ostrejšje članke proti Nemcem baš zaradi vpliva Westena na pisanje listov »Jutrovega« konzorcija. Dr. Murku sem seveda najodločneje demantiral vesti o kakršnem koli vplivu Westena na naš konzorcij.

V zadnjem odstavku svojega pisma pa omenja afero Steyer ter piše:

Zdi se mi, da ni prav, če »Jutro« o tem molči. Saj je že pred mojim odhodom v Prago vsa Ljubljana o tem govorila. Saj Steyer vendar po mojih informacijah ni v tako ozkih stikih s Kreditnim zavodom, da bi bilo neobhodno potrebno stvar zamočlati. Če mislijo pri Kreditnem zavodu, da je bolje molčati, se motijo; senca afera bo tako še bolj padla na Kreditni zavod. Toliko le moje osebno mnenje...

Torej že leta 1933. je »Jutro«, glasilo naprednih Slovencev in vnetih »Jugoslovenov«, pisalo le to, kar so odobrili gospodje pri Kreditnem zavodu ali kar ni bilo v škodo Westena, bralci in naročniki »Jutra« pa so menili, da piše list po načelih in smernicah nacionalne politike dr. Kramerja, ter jim še na misel ni prišlo, da je treba tudi pri registriranju kake splošno znane afeze vprašati za dovoljenje Westena samega ali pa Kreditni zavod. Tega seveda tudi vsi politični sodelavci dr. Kramerja in uredniki »Jutra« niso vedeli. Bilo pa je vendar le res, kakor dokazuje to pismo, in oblast Westena, Kreditnega zavoda in vseh članov izkoriščevalske in izdajalske klišeje se je tako stopnjevala, da je bila potrebna vedno večja zaslepljenost pri spregledavanju temnih sil, katerim je »Jutro« od leta do leta služilo z večjo vnamo.

Obsodba vse pete kolone

Klic ljudstva po iznovevanju izdajalcev v vseh državah, ki so najbolj trpele med vojno in zasedbo, je klic po obsodbi vsega petokolonastva kot sistema. Ne gre le za neke posameznike, temveč za vse tiste petokolonaste, ki je na njih silnel ves sistem protiljudske politike, prodajanja ljudskih interesov pod kakršnim koli naslovom in na katerem koli mestu. Ne smemo pozabiti, da so prav petokolonasti hoteli vedno veljati kot največji patrioti ter bi radi dokazovali, da so izdajali narod v imenu — narodnih interesov. Berimo, kaj piše o petokolonastvu znameniti sovjetski pisatelj Ija Ehrenburg v zvezi s procesom proti Petainu, kajti njegove ugotovitve veljajo tudi za naše razmere; Ehrenburg je napisal članek v »Izvestijah« in naglasil, da je proces proti Petainu — proces proti vsej peti koloni:

»Če bi šlo za ustrelitev nekega vichyjskega žandarja, bi se ne vznemirjali veliki industrijski, bančniški, generalni, upravitelji in diplomati, ki so izdali Francijo. Procesi proti malim funkcionarjem ne plašijo teh veljakov, ki se pa bojijo procesa proti Petainu, ker ni mogoče delati razlike med maršalom in onimi, ki so mu pomagali, ki so ga postavili na oblast in ki se je v njihovi službi obvezal, da bo deloval proti domovini. Petainu to zelo dobro ve. Zato ni proces proti maršalu le velik dogodek za Francijo, temveč za vso Evropo, rešeno nemške sužnosti.

Zelo dvomljivo je, da bi ta proces mogel razveseliti belgijskega kralja, pristaje Pilsudskega in grške monarhiste. Hitler je ob neki priliki rekel svojim oprtnikom: »Petain je moja največja zmaga.« Nemški fašisti so se vedli različno v raznih zasedenih deželah: v Beli Rusiji so se obdali s krvniki, v Franciji so dali svoja pooblastila izdajalcem, da Nemce je bil Petain vojaška dekoracija, da so ž njo kamufilirali; bil je genlektor, toda imenoval se je »šef Francije«. Bil je dezertar, toda ostal je maršal; bil je izdajalec, a v vseh štirih letih ni prenehal govoriti o patriotizmu. Hitler je bil upravičen ponosen, da je našel takšnega človeka.

Petaim ni bil le neka dnevnica izdajalec; že dolgo je razmišljal o izdaji in se pripravljaj nanjo; bil je zavesten izdajalec, ki je videl v izdaji rešitev zase in za vse tiste vrhove prokvarjene družbe, ki so še tik pred vojno proglašali: »Raje Hitlerja kakor Ljudsko fronto!« Dokazano je, da je bil Petain že dolgo v zvezi z Nemci. Poslan

Rumunske strokovne organizacije

Rumunske strokovne zveze so mogočna organizacija, ki se je razvila v sorazmerno kratki dobi pčlega leta tako, da šteje zdaj že nad 1.100.000 članov s 1.170 mestnimi in pokrajinskimi organizacijami in s tisoči obratnih in krajevnih podružnic.

Rumunske strokovne organizacije so prevzele pomembno vlogo po napovedi vojne Nemčiji. Njihovo geslo je bilo: »Vse za bojišče, vse za zmago!« Na pobudo strokovnih organizacij so rumunski delavci in nameščenci darovali 600 milijonov lejev za Rdečo vojsko in rumunske čete. Strokovne zveze so si prizadevale, da bi se povečala proizvodnja, a med lastniki podjetij je še vedno nekaj saboterjev. Poučen je primer neke popravilnice lokomotiv, kjer so popravili šestkrat toliko strojev kakor v drugih popravilnicah z enako zmogljivostjo.

Uspeh strokovnih organizacij je, da so bile meze in plače delavcev in nameščenec zvišane za okrog 220 odstotkov. Strokovne organizacije sodelujejo pri demokratizaciji dežele in pri čiščenju državnega aparata od reakcionarjev in fašističnih

elementov. Rumunija je med vojno manj trpela kakor druge balkanske države in njeno naravno bogastvo je večje, zato so rumunske strokovne zveze pomagale jugoslovanskemu, madžarskemu, bolgarskemu in poljskemu prebivalstvu; tako so prevzele v popolno preskrbo 3000 jugoslovanskih otrok, sirot.

Rumunske strokovne organizacije niso bile zastopane na svetovni konferenci strokovnih organizacij v Londonu, a pripravljajo se na kongres, ki bo v Parizu.

Rumuni so šele med vojno bolje spoznali Sovjetsko zvezo in njeno mogočno vojsko. Sovjetsko vojaško poveljništvo je storilo izredno mnogo za zdravstveno zaščito prebivalstva, da so bile preprečene grozeče epidemije nalezljivih bolezni. Sprčo vsega tega se je odnos rumunskega naroda do Sovjetske zveze korenito spremenil in rumunsko delovno ljudstvo veže s sovjetskimi ljudstvom iskreno prijateljstvo, a k udržitvi teh prijateljskih vezi bodo mnogo pripomogle rumunske strokovne organizacije.

Počastitev junajstva črnomoških mornarjev je mornariška razstava v Sevastopolu. Nacističnim napadalcem se je izjelovil načrt, da bi že ob začetku vojne uničili sovjetsko črnomoško mornarico. V bitki za Odeso je mornarica vzorno vzdrževala zvezo s pehoto. Sovražnik je izgubil pred Odeso četrt milijona vojakov. Odesa je bila izpraznjena v popolnem redu. Mornarji in pehota so se prav tako proslavili v bitki za Sevastopol. V osmih mesecih obleganja Sevastopola je padlo in bilo ranjenih 300.000 sovjetskih vojakov. Mornarica je ostala močna tudi, ko so Nemci vdrli proti Azovskemu morju. Mornarica je pozneje podpirala suhozemno vojsko pri nešteti slavnih bitkah in zlasti se je proslavila pri ponovnem osvobojevanju Krima in tridnevnem napadu na Sevastopol.

Sovjetska mornarica raziskuje polarna morja. S številnimi ladjami, ki so odplule iz leningrajskega pristanišča, je odpotovalo mnogo strokovnjakov ter učenjakov na čelu s profesorjem Okladnikovim.

Ob 25 letnici avtonomne republike Nahčevan je bilo ugotovljeno, da je ta dežela Sovjetske zveze ena najnaprednejših. Zelo se je razvila industrija in razpredla se je gosta železniška mreža. Proizvodnja rudnikov je v primeri pred revolucijo povečana za 100 odstotkov, površina obdelane zemlje je mnogo večja in število živine se je povečalo od 160 do 200 odstotkov. Odrpte so bile številne strokovne in druge šole.

Obnova ustanov sovjetskih strokovnih organizacij v osvobojenih pokrajinah. Med vojno so bile uničene tudi številne ustanove strokovnih organizacij, n.p. poslopja ter prostori, ki so služili prosveti in razvedrilo delavcev in nameščenec. Zdjaj so zopet obnovljene številne knjižnice, kinematografi, igrišča, domovi kulture itd. Vsevezni osrednji strokovni svet je poslal za obnovljene knjižnice 300.000 knjig.

Velik razvoj premogovne industrije v moskovskem premogovnem revirju. Med vojno je moskovski premogovni revir bil eden glavnih dobaviteljev premoga. Nedavne sta začela obratovati še dva premogovnika, razen tega bodo proizvajali premog že ob koncu tega leta štirje novi premogovniki z zmogljivostjo milijon ton premoega. Med vojno so geologi odkrili izredno bogata ležišča premoga, ki ležijo plitvo v zemlji, tako da je pridobivanje že zaradi tega sorazmerno poceni. Vsi premogovniki so opremljeni z najboljšimi stroji.

Tudi urarska industrija se razveseljuje razvoja. Carska Rusija ni imela te industrijske stroke. Zdjaj izdelujejo ure dve velikih tovarni v Moskvi in Penci. V načrtu je, da bodo prihodnje leto izdelali 400.000 ur. Prihodnje leto bodo tudi sezidali še več velikih tovarn ur.

Sončna energija za parni kotel. V Taškentu delajo prvi parni kotel na svetu, ki bodo pri njem uporabljali sončno energijo za kurivo. Sončne žarke bo lovilo ogledalo in jih usmerjalo na kotel. V Taškentu se bo ta izum lahko dobro obnesel, ker prevladuje skoraj vse leto lepo vreme.

Proizvodnja življenjskih potrebščin razveseljuje narasča; vrednost izdelkov lani je znašala 9 milijard rubljev, predvsem obutve, usnja in tkanin. Večina tovarn, ki so izdelovale življenjske potrebščine pred vojno, je lani že obratovala.

Podzemsko železnico so začeli delati v Kijevu. Proge bodo razporedene v vseh smereh. Prva proga bo dolga 10 km.

Beloruske vasi bodo povsem obnovljene v desetih letih. Uničenih je bilo 1.200.000 kmečkih hiš in drugih kolonihznih poselij. Številni okraji so bili povsem uničeni. Doselej so že sezidali, odnosno obnovili 170.000 kolonihznih hiš, obnovili so 9000 kolhozov, opremili 320 traktorskih postaj, 17.000 kmetij za rejo živine itd. Letos bodo v vsi kem okrožju republike žgali opeko, tako da bo proizvodnja znašala pol milijona zidakov in 100 milijonov strešnikov. Stavbna industrija se bo postopno razvijala v prihodnjih letih, tako da bo mogoče sezidati na leto 75.000 hiš. Doselej so bile beloruske hiše po večini lesene.

Iznajdljivost sovjetskega strojevođe. Med znanstvena poročila najznamenitejših sovjetskih znanstvenikov je bilo izvršeno poročilo o iznajdbah in varčevalnih predlogih strojevođe Aleksandra Papjina, ki

je samo lani prihranil državi 200.000 rubljev. Papivin je že 30 let strojevođa in 15 let vozi z isto lokomotivo. S svojimi iznajdbami je izboljšal lokomotivo ter si pridobil velik ugled. Papivin poučuje svoje tovaršje v posebni šoli, da jih seznanji s svojimi izumi in novimi načini dela.

Razstava zmage. Številni sovjetski umetniki se pripravljajo na razstavo zmage, ki bo prirejena ob 28-letnici oktobrske revolucije. Razstava bo prikazala junaško borbo sovjetskega ljudstva proti nacističnim osvobodilcem. Hkrati delajo številni kiparji načrte za spomenike, ki bodo postavljene na krajih zgodovinskih bitk; načrti bodo razstavljeni na razstavi razen nešteti drugih umetnostnih del iz najnovejšega časa.

Obnovljene tovarne kmetijskih strojev so doslej izdelale že tisoče strojev, ki so bili poslani predvsem v Ukrajino in Belo Rusijo. Nemci so uničili skoraj povsem tovarne v Rostovu, Gornjuju in Zaporozju. Te tovarne so izdelovale traktorje, velike kombinirane stroje za žetev in mlatev in druge stroje. Ogromno delo je bilo treba, da so te tovarne zopet obnovili, vendar so ga končali v izredno kratkem času, tako da zdaj tovarne zopet delajo.

Novo elektrarne v Sovjetski zvezi. Tretja največja sovjetska elektrarna bo v Far-kadu, a v Uzbekistanu bodo sezidali še 9 velikih elektrarn. Pripomniti je treba, da je gosto razpredeno tudi omrežje malih elektrarn. Tako so n.p. uzbekistanski kolhozi sezidali že sto malih elektrarn, letos jih pa bodo še tri sto.

Dvan železničarjev praznujejo v Sovjetski zvezi 5. avgusta. Železniški promet se razvija širokopotezno, odkar se čedalje bolj razpreda železniško omrežje. Železnice so začeli graditi v velikem obsegu v dobi petletki, hkrati so pa izboljševali stare proge. Že leta 1935 je bil železniški park v Sovjetski zvezi na višji tehnični stopnji kakor v mnogih drugih državah. Sovjetski železničarji so se posebno odlikovali med vojno in sovjetske železnice so s svojo veliko zmogljivostjo omogočile, da so bile ob pravem času in v redu preseljene cele dežele in da je imelo bojišče vedno dobro zvezo z zaledjem. Splošni tovarni promet v sedanji

vojni v zadnjem letu je narasel za 22 odstotkov. Lani je prevoz potrebnih za bojišče narasel za 150 do 200 odstotkov v primeri z leti 1941 in 1942.

Udamniško teknovanje je zavzelo v zadnjem času vsenarodno gibanje največjega obsega. Kovinarjem in delavstvu letalske industrije so se pridružili delavci živilske stroke, ladjedelnice, tovarni za orodne stroje itd. Razen tega se pripravljajo na teknovanje tekstilci in rudarji rostovskega premogovnega revirja in vabijo na teknovanje svoje tovaršje. Povsod kipi udamniško delo in vrste udarnikov, ki se ponašajo z izrednimi uspehi, so čedalje številnejše.

200 let rudnikov zlata na Uralu bodo proslavili z razstavo, ki bo prikazala nazorno razvoj najstarejšega zlatega polja Berezov. Razstava je zlasti poučna, ker kaže, kako silno se je povečala proizvodnja zlata v Sovjetski zvezi v primeri s predvojnimi pridobivanjem.

Novo sovjetsko gradivo ensonit, posebne vrste zelo lahka lepilna, se je zelo obneslo. S tem gradivom polnijo nosilno ogrodje stanovanjskih hiš. Gradivo je zelo lahko in izvrstno izolacijsko sredstvo proti mrazu in vročini. Ensonit omogoča, da je zidanje gotovo mnogo prejšje, tako da lahko v stavbi sezoni sezidamo na tisoče stanovanjskih hiš. Doselej je ensonit izdelovala le ena tovarna, kmalu jih pa bo obratovalo več.

Puščava se bo izpremenila v vinograd. Armenska sovjetska socialistična republika je odobrila načrt za namakanje nad 100 kv. km velike aradžajanske stepe ob reki Arak. Z velikimi namakalnimi napravami bodo spremenili zapuščen stepo v rodovitno zemljo, kjer bodo nasadili trto. Puščava se bo spremenila v vinograd.

Ženske delovne moči so imele večino v železniški službi med vojno. Bilo jih je 70 odstotkov vseh zaposlenih železniških delavcev. Zaposlenih je bilo 20.000 žen kot kurjači, strojevođe in pomočniki strojevođij. Glavni inšpektor ljudskega komisariata za železnice je Zinaida Troickaja, ki je postala l. 1938 prvi strojevođa med ženskami na svetu.

Sovjetski znanstveni delavci

Predsednik Akademije znanosti Sergej Vavilov

V Sovjetski zvezi je znanost v službi življenja in človeka; ni tako odtujena vsakdanjemu življenju kakor v starem svetu. Tudi sovjetski znanstveniki je delavec, a sleherni delavec je ustvarjalec dobrin — gmotnih ali duhovnih — in v službi skupnosti. V Sovjetski zvezi usmerja gospodarstvo gospodarska znanost, prav tako pa usmerja vse življenje znanost: znanstveni delavci kažejo pot razvoju življenja v prihodnosti. S tem si tudi lahko pojasnimo, zakaj je Sovjetska zveza napredovala tako hitro ter se razvila na razvalinah znotraj, srednjeveške caristične Rusije v najmočnejšo državo. Ob tej priliki vam predstavljamo enega izmed sovjetskih znanstvenih delavcev, ki je njegovo ime znano po vsem svetu; novega predsednika Akademije znanosti, Sergeja Vavilova.

Akademik Sergej Vavilov je bil izvoljen za predsednika Akademije letos julija. Po rodu je iz Moskve, kjer se je rodil l. 1891 in kjer je tudi študiral. Znanstvenemu delu se je začel posvečati že kot dijak. Bil je svobodoljubnega mišljenja, zato tudi ni hotel ostati na moskovski univerzi, kjer bi se naj usposobil za profesorsko delo, in sicer iz protesta proti nazadnjaškemu prosvetnemu ministru Kasi.

Bolje je lahko začel posvečati svoje sile znanstvenemu delu po revoluciji. Začel je delovati kot pomočnik profesor na stolici za fiziko na moskovski visoki tehniški šoli v Moskvi, a predaval je tudi na moskovski državni univerzi. L. 1930 je bil izvoljen za dopisnega člana Akademije znanosti, a čez dve leti je postal njen redni član. Od leta 1932 Vavilov vodi fizikalni laboratorij Akademije znanosti, ki se je pod njegovim

vodstvom razvil v znameniti fizikalni zavod in je imenovan po učenjaku Lebedevu.

Vavilov je znan v svetu kot eden najboljših fizikov Sovjetske zveze. V glavnem je proučeval vprašanja optike, zlasti luminescence in fluorescenco. Njegova zasluga je, da so znanstvena raziskovanja sovjetske šole za fizikalno optiko zaslovela po vsem kulturnem svetu. Vavilov je odkril številne procese in zakone na področju svoje znanstvene stroke. Njegovo znanstveno delo je vodilo do načinov analize snovi (luminescentna analiza), ki jih čedalje bolj pogosto uporabljajo v zdravilstvu, geologiji in industriji. Vavilov je tudi odkril nov vir mrzle svetlobe: spremenil je v vidno svetlobo ultravijolično izžarevanje, ki nastane med plinsko eksplozijo v živčrebrnih hlapovih s tem, da je pokril žarnice z luminofori. Pod Vavilovim vodstvom so proučili izdelovanje s plinom polnjenih žarnic, ki so do štirikrat cenejše od prejšnjih, in dajejo svetlobo, ki je zelo podobna dnevnim svetlobi.

Vavilovo raziskovalno delo je tudi izrednega praktičnega pomena za optiko. Na državnem zavodu za optiko, ki ga vodi kot znanstveni ravnatelj Vavilov, so izdelali načrte za številne posebne optične naprave, potrebne za vojaške namene in za sodobno tehnologijo steklastarstva. Zasluga Vavilova je, da je sovjetska vojaška optika med prvimi na svetu.

Vavilov tudi slovi kot pisec številnih znanstvenih del in kot prevajalec znanstvene literature. Zelo sloviyo njegovi uvodniki, saj se udeležujejo zelo marljivo tudi kot sodelavec in urednik znanstvenih časopisov.

Šola v tovarni

Boris Krasnoslobodcev, učenec šestega razreda, je nekaj dni izostal iz šole.

»Vasilij Nikolajevič,« so povedali njegovi tovariši ravnatelju šole tovarišu Mališevu, »Boris pravi, da se ne bo več učil. Pravi, da ne more delati in zahajati v šolo.«

Vasilij Nikolajevič je dobro poznal Krasnoslobodceva, živahnega dečka veselih in prešernih oči. Deček bi se lahko dobro učil, toda bil je raztresen in len. Potrebno je bilo, kako vplivati na učenca, ki se je tako lahko odločil, da opusti šolo. Vasilij Nikolajevič je odšel k načelniku oddelka, kjer je delal Krasnoslobodcev.

Načelnik oddelka, tovariš Žuravljov, je sodil, da je šolanje mladih delavcev prav tako pomembno kakor njihovo delo v proizvodnji. Pogosto je prihajal v šolo, vpraševal po uspehih učencev, dajal ukor lenim in veselil se je, ko so učitelji hvalili njegove gojence. Tistega dne je bila seja oddelka, ki jo je vodila tovarišica Levkina. Najprej je dala besedo ravnatelju šole. Vasilij Nikolajevič je povedal, kako je v tovarni organizirana srednja šola, kako zanjo skrbijo tovarniški kolektiv in kako marljivo se učijo mladi delavci, ki znajo ceniti to skrb zanje in ki jim je omogočeno, da dobijo srednješolsko izobrazbo.

»V šestem razredu se uči šestnajst dečkov našega oddelka,« je nadaljeval tovariš Mališev, »šola se ponaša z večino izmed njih. To so Grozdev, Soboljev in Udalov. Učijo se prav tako vestno in marljivo kakor delajo, ker hočejo postati izobraženi ljudje, koristni svoji domovini.«

Potem je spregovoril načelnik oddelka.

»Naša tovarna je ena izmed najstarejših v Saratovu,« je dejal, »med nami je mnogo delavcev, ki so začeli delati tu že pred revolucijo. Kot dečki so prihajali v petletje in prejimali so beraško plačilo do popolne izčrpanosti. Tedaj so lahko samo sanjali o knjigi in šolanju. Zdjaj pa ima tovarna šolo s svetlimi učilnicami, kabineti in knjižnico. Izmed mladih delavcev, ki so lani končali šolo, jih študira osem na vseučilišču. Priprčan sem, da jim bodo naši mladi delavci sledili.«

Med sejo ni nihče omenil Borisa Krasnoslobodceva, samo Žuravljov ga je nekajkrat ošinil s pogledom. Krasnoslobodcev je razumel. Njegove objestne oči so potemnele. Po seji je pristopil k Mališevu in dejal zmeden:

»Vasilij Nikolajevič, jaz sem izostal nekaj dni... Nadomestil bom...«

»Pridi,« je odgovoril ravnatelj, »pomagal ti bom.«

Če bi se kolektivni šole in oddelka ob pravem času ne pozanimali, zakaj je učenec šestega razreda prenehal obiskovati predavanja, bi šola izgubila enega učenca. Toda večerna šola delavske mladine tovarne, ki se imenuje po Leninu, skrbri, da si obvaruje svoje učence. Učitelji, načelniki oddelka in delavci strokovne organizacije skrbno zasledujejo, kako se uč sleherni učenec in skrbijo, da v primeru potrebe priskočijo učencu na pomoč.

V šoli naletiš vselej na tovarniške delavce, ki prihajajo, da se pouče, kako se učijo mladi delavci in kakšne so njihove potrebe. Po odredbi ravnatelja tovarne ni upravičen noben načelnik oddelka, da za-

drži učence med delom v šoli. Načelniki oddelkov so najboljši tovariši in sodelavci učiteljev. Obravnavajo vsak izostanek, vsako dvojko, sleherni učiteljevo pripombo. Njihova skrb je, da učenci prejema obutev in obleko, skrbijo za njihovo prehrano. Inženjer Mališev pomaga učencem petega razreda, Ljubimova pa učencem, ki so nekoliko zaostali v učenju rusčine. Ko v tovarni razpravljajo o delu posameznih oddelkov, posvečajo veliko pozornost obisku šole in kakšen uspeh so dosegli posamezni dečki.

»S ponosom lahko naglasim,« je dejal na eni sei načelnik oddelka tovariš Jero-fejev, »da naši mladi delavci Guskov, Šamnev, Čibrin, Zotov in Dinik niso bili le najboljši udamiki, temveč tudi odličnjaki v šoli.«

Skozi odprto okno se odpira pogled na široko modro Volgo. Z večernim hladom prodira v razred vonj cvetočega drevja in svežega zelenja. Dekleta in dečki sedijo sklonjeni nad klopmi. To so učenci desetega razreda. Današnji dan je usodnega pomena — zaključni izpiti!

»Hočem postati inženjer in mislim, da se bom vpisal na tehnično fakulteto,« je dejal Jevgenij Šamijev, strugar udarnik, ki naredi okrog 200 odstotkov predpisane količine storitve.

»Jaz pa mislim na fizikalno matematično fakulteto. Veseli me vzgojno delo,« se je izpovedal delavec za določanje norm Vladimir Jegerov.

Brigadir prve mladinske brigade Aleksander Guskov namerava ostati nadalje v tovarni. »Rad imam svoj oddelek, navedil sem se na tovaršje,« je dejal.

Kmalu bo učencem desetega razreda priznana zrelost. V tovarni so si pridobili strokovno usposobnost in tovarna jim je omogočila, da so se izšolali na srednji šoli. (Iz »Trudov«.)

IZ STROKOVNEGA GIBANJA

Krajevni strokovni zvezni svet v Ljubljani

Naša strokovna organizacija dobiva čedalje bolj določno ter popolno obliko; postopno prehaja iz organizatornih začetkov ter postaja mogočen instrument našega strokovnega gibanja. Ustanovljenih je že nešteto podružnic Enotnih strokovnih zvez delavcev in nameščenecv in lahko rečemo, da je organizatorno delo v tem pogledu že končano. Zda prihaja čas, ko bodo morale podružnice tudi začeti delati, da ne bodo obstajale le na papirju. Rast strokovnih organizacij v pogledu ustanavljanja podružnic je v glavnem končana tudi že v Ljubljani, zato je Glavni odbor Enotnih strokovnih zvez delavcev in nameščenecv lahko že sklical 1. avgusta konferenco odposlancev ljubljanskih podružnic, da so ustanovili začasni krajevni strokovni zvezni svet.

Konferenca je podala že precej nazorno sliko, kakšen obseg je zavzelo organizacijsko strokovno gibanje v Ljubljani in kako razume ljubljansko delavstvo in nameščenstvo strokovno organizacijo. Okrog 300 odposlancev je zasopalo 147 podružnic vseh strok v 11.594 organiziranih člani.

Na dnevnem redu konference ni bila le ustanovitev začasnega krajevnega strokovnega zveznega sveta; pogovoriti so se morali o številnih vprašanjih, ki so v neposredni ali posredni zvezi s strokovno organizacijo ter sedanji razmerami. Strokovna organizacija je dandanes izredno pomemben instrument ljudske oblasti, zato se mora strokovni delavec živo zanimati tudi za vsa vprašanja politike. Zato je bilo na dnevnem redu konference najprej politično poročilo, ki ga je podal tajnik Okrožnega odbora Osvobodilne fronte tov. Sergej Kraigher. Očrtal je tudi zunanje-politični položaj, ki je nastal po volitvah v Angliji, nakar je prešel na domače razmere in opozoril strokovne delavce na njihove pomembne politične naloge ter dolžnosti. Razprava je pokazala, da se naši delavci in nameščenecv zanimajo za politično življenje ter da so se že precej dobro vživeli v vlogo, da so zdaj tudi oni aktivni politični delavci.

Sledilo je organizacijsko poročilo, ki ga je podal tajnik GO ESZDN tov. Jože Jurač. Živo besedo je dokazal, kako pomembna je poslednja strokovnega delavca ter da je prav od njegovega dela v največji meri odvisno, ali bo organizacija izpolnila svoje naloge ali ne. Strokovni funkcionarji se morajo odselej zavestno, da so prevzeli zelo odgovorne naloge in predvsem se bodo morali lotiti vsakega poslovanja, dela, ki ga ne sme nihče zanemarjati. Nikakor ni dovolj, da je bila neka podružnica ustanovljena na običnem zboru ter da so si člani odbora razdelili funkcije. Sleherni funkcionar mora tudi vedeti, kakšne funkcije je prevzel in da je njegova dolžnost delati. Podružnice morajo biti v živem stiku z Glavnim odborom ter pošiljati redno svoja poročila, ki pa morajo biti kolikor mogoče popolna in vsakomur bi morala vsaj vsebovati glavne navedbe, da bi bilo razvidno, od kod prihajajo; dogaja se namreč, da nekatere podružnice pošiljajo poročila, ne da bi bilo navedeno, katera podružnica je prav za prav to. Glavni odbor je razposlal že številne okrožnice na podružnice z vsemi potrebnimi navodili o nalogah podružnic, toda nekatere podružnice okrožnice niso prejele po svoji krivdi, saj niso niti sporočili svojega natančnega naslova Glavnemu odboru.

V razpravi se je pokazalo, da se vse delavstvo ne oklepa še z vsem razumevanjem svoje enotne strokovne organizacije ter da je ne zna pravilno ceniti, pač zaradi tega, ker številni delavci še zdaj stopajo v organizacijsko življenje. Toda posamezniki so res zavestni in razen tega požrtvovalni; iz njihovih sil bo organizacija rasla ter se krepila, da se bo v nji zbiralo čedalje več tvornih članov.

Doslej je Glavnemu odboru v Ljubljani pomagal pri organizatornem delu krajevni iniciativni odbor, ki je zdaj v glavnem izpolnil svojo nalogo. Predsednik GO tov. V. Perko je utemeljil ustanovitev začasnega krajevnega strokovnega zveznega sveta za Ljubljano, ki bo delovala, dokler ne bo ustanovljen stalni svet, ko se bo organizacija v Ljubljani razvila do te stopnje. V začasni svet predlaga izvršni in nadzorni odbor GO, vendar je tovariš predsednik povabil zborovalce, naj bi imenovali koga drugega iz svoje srede, če se jim zdi, da je kdo drug bolj vreden zaupanja. Predlog je bil sprejet soglasno in z odobravanjem. Predsednik izvršnega odbora je stari strokovni delavec, ki si je pridobil velike zasluge tudi med osvobodilnim bojem, tov. Fr. Černe. Začasni krajevni strokovni zvezni svet bo pa tvoril še plenum, ki bodo v njem zastopane vse ljubljanske podružnice. Vsaka podružnica mora imenovati v treh dneh po enega odposlanca v plenum.

Po volitvah izvršnega in nadzornega odbora je spregovoril predsednik GO tov. V. Perko še o pripravah za kongres slovenskih strokovnih organizacij in v zvezi s tem o drugih nalogah podružnic ter vsega članstva. Predvsem je opozoril, kako pomembno vlogo ima strokovna organizacija v mestni skupščini kot čimveč ljudske oblasti. Razen političnih nalog ima strokovna organizacija še številne druge; tako mora sodelovati pri organizaciji in razvoju ustanov nove telesne vzgoje, dalje se mora zanimati za vsa socialna vprašanja ter sodelovati

pri njihovem reševanju, n. pr. pri opravi stanovanjske stiske. Ne sme nam pa biti tudi vseeno, kako napreduje delo v naših uradih. Zavedamo se, da je hitra ter uspešna obnova našega gospodarstva odvisna od nas vseh — ne le od udarniškega dela v posameznih strokah — v rudarski in kovinarski — prav tako od sodelovanja zavednega uradništva. Naša dolžnost je, da nadziramo, kako opravlja svoje delo uradništvo, da se ne bo razpasel birokratizem ter da ne bodo nevestni uradniki pokvarili sadov dela požrtvovalnih delavcev. Ljubljana je bila med osvobodilnim bojem cvet naše borbenosti, tako naj postane zdaj cvet naše obnovitvene delavnosti!

Delavske organizacije v Slovenski Bistrici

Na Gornji Bistrici je bilo nedavno pred menzo tovarne Zugmayer & Gruber predavanje o temi »Vloga kapitala v predprilski Jugoslaviji«, po predavanju pa pomeknik o volitvah. Zborovanje je vodil tov. Bera Pavel, predaval pa je tov. Drago Lovrič, ki je pozornim poslušalcem prikazal, kako so se v nekdanji Jugoslaviji v najvažnejše industrijske panoge in tudi del-

Enotni kovinarji in tekstilci v Lescach

Pri Tovarni verig d. d. v Lescach je bil 22. julija ustanovljen občni zbor podružnice ESZDN, ki so se ga udeležili vsi člani, organizirani že prej od marljivega pripravljalnega odbora. Na zborovanje je prišlo tudi mnogo delavstva iz sosednjih podružnic strokovne organizacije. O običnem zboru smo prejeli poročilo, ki med drugim naglašajo:

Tega dne smo spet zmagoslavno poneli rdeči prapor, ki je od leta 1928. hrabro prenašal vse viharje ter izšel iz borbe kot zmagovalec. Med vojno je bil dobro shranjen, da ni prišel v roke okupatorju. Sledovi borbe pa so ostali boledi. Izpod svojih kril je zgubil dvajset hrabrih sinov, ki so darovali svoja mlada življenja na otar domovine in za pravice delovnega ljudstva.

Lepo se je vili sprevod med petjem in vzklikom našim borcem in voditeljem do ljudske šole, kjer je bilo slovesno ustanovno zborovanje. Dvorana je bila prav okusno okrašena z zelenjem in sindikalnimi znaki ter s slikami Karla Marxa, maršala Tita in generalisa Stalina. Predsednik tov. Dežman je po pozdravu vseh sindikalnih, okrajnih in krajevnih zastopnikov proglasil začetek ustanovnega običnega zbora, ki je imel na dnevnem redu obširna poročila o smotnem delu ter o smericah na organizacijskem, kulturnem, političnem in gospodarskem področju. Zborovalci so najbolj pozdravljali izvajanja tov. dr. Mihe Potočnika, delegata industrijskega ministrstva pri KID, tov. Ambrožiča in tajnika zveze kovinarjev tov. Sturma. V zvezi z odobravanjem pa so prekinjali tudi govore drugih govornikov. Po tajniškem in bla-

Organizacija živilskih delavcev in nameščenecv v Kranju

Občni zbor vseh živilskih delavcev in nameščenecv v Kranju je bil 22. julija. Vodil ga je tov. Hervatin, tov. Juvanovič pa je v svojem političnem referatu prikazal borbo za svobodo ter ustanovitve in ureditve svobodne federativne jugoslovanske države. Govoril je tudi o dolžnosti vseh državljanov pri delu za obnovo in napredek svobodne domovine ter o moralni in gmotni opori, ki jo organizacija daje delavstvu. Odbor podružnice ESZDN je bil soglasno izvoljen in določeno so bile tudi smernice njenega dela.

Delavci v Duplici so se organizirali

Vsi delavci in nameščenecv tovarne Romeo & Co. v Duplici so se zbrali na ustanovnem običnem zboru podružnice Zveze delavcev in nameščenecv lesne industrije. Strokovni in politični referat je imel tov. Bore, ki je primerjal strokovne organizacije v stari Jugoslaviji z današnjimi enotnimi strokovnimi zvezami. Izbrano je govoril tudi o najvažnejših gospodarskih nalogah in ukrepih ter pohvalil tudi veliko vlogo delavcev in nameščenecv tovarne v Duplici, ki je izdelala že 150 gamitur sobnega pohištva, namenjenega izseljencem in družinam, ki so bile med okupacijo najbolj prizadete. Velika pridobitev tovarne je tudi graditev novega stolarskega oddelka, v katerem bodo čez leto lahko izdelovali tisoč stolov na dan. Ko je tov. Vodepivec orisal strukturo enotnih strokovnih zvez, je bil izvoljen odbor podružnice s predsednikom tov. Antonom Kolovčnikom na čelu.

Tovarna testenin »Pekatete«

Ima skupaj s pražarno »Žliko« delavstvo in nameščenstvo združeno v podružnici ESZDN. V tovarni testenin »Pekatete« je organiziranih 19 delavcev in nameščenecv. Delavstvo dela udarniško 10 do 11 ur dnevno, visoko moralo in veselje do dela pa dokazuje dejstvo, da izdelajo v tovarni na mesec po en vagon več kot pred vojno z istimi stroji in z manjšim številom delavstva.

Organizacija tržiških tekstilcev

V predmestju in bližini v Trzinu je ustanovljena podružnica enotne strokovne organizacije. Ustanovni občni zbor je vodil tov. Dolinšek, tov. Šimen pa je v jedrnatih besedah pojasnil zunanji in notranji politični in gospodarski položaj in težave, ki jih je treba prebroditi, da bo uspešno izvedena obnova države. Razložil je tudi smernice dela strokovne organizacije ter so vsi zborovalci z največjo pozornostjo sprejela izvajanja navdušeno odobraval. O nalogah organizacije je govoril tudi tov. Stegnar, obračun dela pripravljalnega odbora pa sta

narne zavode vrinili izkoriščevalci ljudstva in zastopniki tujega kapitala. O volitvah je govoril tov. Vlado Gal, ki se je dobro orisal pomen tega prvega popolnoma svobodnega ljudskega glasovanja. Besedo je povzel tudi tov. Ludvik Krajnc, ki se je nedavno vrnil iz nemškega koncentracijskega taborišča v Mauthausenu. Na kratko, a pretresljivo je orisal trpljenje žrtve nacizma ter svoj govor zaključil s pozivom, naj delavstvo čuva svojo s krivjo in tapljenjem pridobljeno svobodo. Shod je zaključil delegat ministrstva za Industrijo tov. ing. Stepišnik s pozivom: Borba z orožjem je končana, pričenja pa se drugi del borbe in delo za obnovo — za odstranitev vseh reakcionarjev.

Delavci tovarne olja v Slovenski Bistrici so imeli ustanovni občni zbor svoje stanovske podružnice. O pomenu in nalogah strokovne organizacije je govoril tov. Kristof, tov. Kornpič pa je očital pomen združništva. Ob koncu svojega govora je pozval tovariše, naj prispevajo v listovni sklad za nabavo potrebnega časopisa in brošur.

Na Visolah so zborovali vinčarji s Tjnske gore in Visoli. Z vinčarji vred je prišlo tudi precej drugih kmetičkih delavcev, tako da se je zbralo nad sto zborovalcev. Tov. Kristof je v svojem govoru razložil vinčarsko vprašanje, potem pa se je razvila živahna debata o odnosih vinčarjev do vinogradniških posestnikov ter drugih važnih vprašanjih vinčarskega stana. Po debati je bil izvoljen sedemčlanski odbor, ki bo ustanovljal strokovno organizacijo vinčarjev.

gajniškem poročilu pripravljalnega odbora je bil izvoljen nov odbor, ki pa je samo začasen do izrednega običnega zbora, ker je mnogo delavstva, skoraj dve tretjini, še drugod.

Počastili smo tudi spomin padlih tovarišev iz obrata — dvajsetjo po številu, ki pa še vedno žive in bodo živeli naprej v naših srih. Trilkrat smo jim zaklicali »Slava« in z enominutnim molkom smo počastili njih spomin. Tov. Pleš, predsednik krajevnega odbora strokovne zveze kovinarjev na Jesenicah, in tov. ing. Torkar, sekretar krajevnega odbora OF v Lescach, sta nas pozdravila ter nam v kratkih besedah priporočila smernice, ki so jih že prej nakazali drugi govorniki. V diskusiji je tov. Sturm odgovarjal na razna vprašanja ter vse razložil do podrobnosti. Po zaključnih besedah tov. Dežmana so zadoneli akordi himne »Hej, Slovenija«, potem pa smo se temeljito pripravili, da predemo k delu za obnovo naše domovine, razšli.

Tudi v tovarni nogavic Šušteršič v Lescach je bila ustanovljena podružnica ESZDN. Ustanovnega običnega zbora so se udeležili vsi prijavljeni člani, ki so pozorno poslušali poročila tov. Ambrožiča in tov. ing. Torkarja. Zborovanja so se udeležili tudi člani kovinarske podružnice ter podružnice ostalih leskih tekstilnih podjetij.

Po volitvah odbora je bil razgovor o težnjah in bodočem delu. Ker je bila tovarna precej poškodovana, so bila potrebna razna popravila, ki so v glavnem že izvršena. Nekateri oddelki so se tako izboljšali, da bo mogoče v kratkem spet delati s polno paro.

podala tajnik tov. Ahačič in blagajnik tov. Kavčič. Za volitve sta bili predloženi dve listi ter je delavstvo prvo sprejelo z ogromno večino. V imenu izvoljenega odbora se je zahvalil predsednik tov. Dolinšek ter podal kratek program dela nove organizacije.

Agilna podružnica SZPD v Ljubljani

Na IV. moški realni gimnaziji v Ljubljani je bila že 18. junija ustanovljena podružnica SZPD, ki je zelo agilna. Podružnični odbor se redno sestaja vsako soboto in je imel že šest sej. Uredil je tudi knjižnico, ki obsega že 28 inventarnih števil. Članski sestanki so se pričeli v juliju in jih je doslej že pet. Prvi sestanek je bil posvečen Trstu. Referat o njegovem gospodarskem razvoju je podal tov. Teply na podlagi originalnih podatkov, ki jih je zbral v erhivih Trsta. Po referatu je bila diskusija o učnem načrtu nove srednje šole, v katero je poseglo toliko članov, da se je diskusija morale prekiniti in nadaljevati na drugem sestanku.

Prosvetna organizacija v Sevnici

Kljub težavam, ki v veliki meri ovirajo uspešno šolsko delo v prvih mesecih svobode, je šlo učiteljstvo Sevnice in okolice z veliko ljubeznijo in trdnjo voljo na delo. Po štirih letih okupatorjevega nasilja se kažejo tudi v teh krajih pri šolstvu in vzgoji mladine obupne razmere. Povsod opazimo, kako je bila v teh štirih letih naša mladina hote zanamerna in je pozabila še to, kar se je prej naučila. Čaka nas trdo delo, da se naše šolstvo zopet uredi in spravi v novi tir.

Ustanovni občni zbor SZPD je bil za šole Sevnice, Boštanj, Podgorje in Zabukovje. Tov. predsednik je podal politični referat ter pregled najvažnejših dogodkov doma in po svetu. Po volitvah odbora so bile podane smernice za delo, ki mora biti vsestransko udarniško. Med soto in domom ter med novo organizacijo in drugimi organizacijami mora vladati najožja povezanost.

Prosvetni delavci v Radečah

Učiteljstvo ljudskih šol iz Radeč, Svibnega, Zidanega mosta, Loke in Razbora se je zbralo nedavno na zborovanju v Radečah k ustanovitvi podružnice SZPD. Tov. Kmecl, okrajni nadzornik in pooblaščenec pripravljalnega odbora, je prebral poročilo odtodnega tov. Planerja iz Laškega, izbrani referat o delu, pravilih in sestavi strokovne organizacije s posebnim ozdom na točko 20 pravil, ki se tiče Zveze prosvetnih delavcev. Zbrano učiteljstvo je sprejelo referat z velikim zanimanjem ter soglasno pozdravilo skupno delo delovnega ljudstva in inteligence, ker je le v slogu največja moč za doseg enakih ci-

ljev. Soglasno je bilo odobreno delo za ustanovitev strokovne organizacije. V soglasju so potekle tudi razprave o bodočem delu v organizaciji in v šoli. Zborovalci so zagotovili, da bodo vse svoje moči posvečali delu za narod in državo. Na ustanovnem običnem zboru so bile zastopane vse prej navedene ljudske šole, na zbor pa niso mogli priti tovariši in tovarišice, ki so na pedagogičnem tečaju.

Učiteljstvo ljudskih šol v Mariboru

Učiteljstvo vseh mariborskih osnovnih šol je imelo svoje zborovanje v Cankarjevi šoli, kjer sta okrožni nadzornik in tovariš Pirc podala izbrana poročila o šolstvu in o strokovni organizaciji. Na splošno željo je bilo sklenjeno, da se bosta za učiteljstvo ljudskih šol v Mariboru ustanovili dve podružnici SZPD. Izvoljeni so bili pripravljalni odbori, ki so prevzeli nalogo, da bodo do 1. avgusta pripravili vse potrebno za ustanovitev podružnic, v katere se bo vpsalo vse učiteljstvo.

SZDP na Igu

Na pobudo pripravljalnega odbora SZPD, ki ga je vodil okrajni šolski nadzornik tov. Vlado Rappe, se je zbralo 27. julija na Igu vseh 27 članov na ustanovnem običnem zboru strokovne organizacije. Zbor je potekel v znamenju enotnega gledanja na vsa dogajanja. Poseben poudarek naše enotnosti daje dejstvo, da so v podružnico vstopili vsi prosvetni delavci okraja Barje in da ni nobeden ostal izven naših vrst. Na sporedu zbora je bil kratek politični pregled (tov. Škraba, sekretar OF Barje), razčlenba organizacijskih pravil (tov. Rappe), referat o šoli in politiki ter diskusija. V razgovorih so se razjasnile vse nejasnosti in nakazal se je pravec bodočega dela. Predsedstvo odbora podružnice je članstvo soglasno poverilo tov. Rapetu, ostali odbor pa sestavljajo 12 tovarišev in tovarišic, ki bodo iniciativno jedro vsega našega bodočega dela.

Lj. T.

Strokovno gibanje po svetu

Odposlanci rumunskih strokovnih organizacij so obiskali Leningrad. Odposlanci so tudi obiskali taborišče pionirjev na obali Finskega zaliva. Ob priliki tega obiska so zastopniki rumunskih strokovnih organizacij navezali trdne stike s sovjetskimi strokovnimi organizacijami. Ne povratku so se odposlanci ustavili tudi v Moskvi.

V Lodzu na Poljskem je bil kongres strokovnih organizacij združnega delavstva. Na tem kongresu je govoril tudi poljski ministrski predsednik Osulka-Moravski in izjavil se je za tesno sodelovanje s Sovjetsko zvezo. Kongres je sklenil soglasno, da ustanovijo podružnice strokovnih organizacij v vseh mestih in okrajih na Poljskem.

Strokovna organizacija angleških prometnih delavcev se je izrekla za nacionalizacijo industrije, in sicer ob priliki nenege zborovanja, v Blackpoolu.

V Italiji je začelo stavitki v okraju Ravenne 70.000 kmetičkih delavcev. Zahtevajo zvišanje mezd.

V Angliji v Belfastu je demonstriralo 3000 delavcev letalske industrije. V sprejedu so nosili napise: »Zahtevamo polno zaposlitev!«

Obnova strokovnih organizacij v Nemčiji

Po poročilu dopisnika sovjetskega lista »Trud« je po izdaji naredb št. 2 maršala Žukova naredba dovoljuje delovanje protifašističnih strank in strokovnih organizacij začelo oživljati strokovno gibanje. Obnova strokovnih organizacij v Nemčiji temelji na protifašistični demokratični enotnosti. V Berlinu je bil ustanovljen začasni odbor strokovnih organizacij; načeljuje mu Otto Brass, stari strokovni delavec in nekdanji poslanec weimarske republike. V Berlinu se ustanavlja 17 strokovnih organizacij.

Začasni odbor strokovnih organizacij je naslovil v listih poziv na vse berlinske delavce in nameščenecv, naj se izjavijo o najpomembnejših nalogah svobodnih strokovnih organizacij, ki se obnavljajo. Med najnujnejšimi nalogami so omenjene: odločen boj proti nacistični ideologiji in militarističnemu duhu Nemčije; čiščenje vseh mestnih ustanov in podjetij od fašističnih elementov; popolna zaposlitev vseh delovnih moči pri oskrbi prebivalstva z živciem, pri obnovi Berlina, industrijskih in drugih podjetij; sklepanje mednih sporazumov; pomoč zasledenim oblastem ter gospodarski obnovi; ukrepi za socialno pomoč; jamstvo delavcem in nameščenecv, da smejo sodelovati pri reševanju vprašanj, ki se tičejo proizvodnje; vzgojna propaganda v protifašističnem duhu; razvoj in krepitev odnosov ter prijateljstva z delavci in nameščenecv drugih držav.

Strokovno gibanje na Madžarskem

Ko je Rdeča vojska osvobodila Madžarsko od fašističnih nasilnikov, se je začela pospešena obnova strokovnih organizacij. Julija so štele madžarske strokovne organizacije že 500.000 članov. Skoraj polovica članstva odpade na Budimpešto in njena predmestja, kjer je osredotočeno 70% madžarske industrije. Med najmočnejše strokovne organizacije spada organizacija kmetičkega delavstva, mnogo je pa tudi organiziranih železnikarjev, kovinarjev, državnih in zasebnih nameščenecv. Ustanovljene so zveze poštnih uslužbenecv, učiteljev in zdravnikov. Na čelu strokovnih organizacij je vsedržavni svet strokovnih organizacij. Svet ima svoja zastopstva po vsej državi v pokrajinskih strokovnih tajništvih.

V skladu s sporazumom o sodelovanju med komunisti in socialistnimi demokrati sodelujeta obe stranki v vodstvu strokovnih organizacij. Najpomembnejša naloga strokovnih organizacij je izboljšanje življenjskih razmer delavstva in v tem pogledu so dosegli že lepe uspehe. Hitlerjevski roparji so poplavi Madžarsko s papirnatim denarjem, kar je povzročilo silno dražnjo. Strokovne organizacije so izdale uredb o mednih razgledih delavcev in nameščenecv. Zadnje čase so bile mezdne določene s kolektivnimi pogodbami.

Strokovno gibanje na Madžarskem je doseglo takšno stopnjo, da bodo lahko začeli sklicevati kongrese posameznih zvez. Če maja sta bila kongresa gradnih in kmetičkih

MEDNARODNI PREGLED

Odstop grške vlade. Po poročilih tujih radijskih postaj je grška vlada s predsednikom admiralom Vulgarisom pometila ostavko grškemu regentu. To pa še ni bilo uradno potrjeno. Vsekakor so grški monarho-fašisti izgubili najmočnejšo mednarodno zaslombo s porazom angleških konsevativcev pri volitvah.

Izmenjava blaga med področji zasedene Nemčije. Na področju, ki so ga zasedle angleške in ameriške čete, je obično pomankanje živih, zlasti v velikih industrijskih revirjih, medtem ko ima vzhodno ozemlje pod sovjetsko vojaško upravo mnogo več živeža. Zato Porurje pošilja premož v zameno za živež iz vzhodnih predelov Nemčije. Na dan odpošljejo povprečno po 50.000 ton premožga.

Na kongresu ameriške komunistične stranke nedavno so sklenili, da se stranka ponovno organizira, za kar so glasovali vsi odposlanci. Predsednik stranke je Browder.

Program laburistične stranke je razglasil londonski radio: Vlada naj vodi takšno politiko, da bo narod z njo povsem zadovoljen; proizvodnjo je treba povečati do najvišje mere; socialno zavarovanje je treba izvesti v vsej državi; z davki naj bodo manj obremenjeni tisti, ki imajo manj dohodkov; industrija mora preiti v last naroda, predvsem rudniki, planine, elektrarne, železnice in težka industrija. Treba je strogo nadzirati cene in proizvodnjo. Kmetijstvo se mora razvijati po načrtu. Stranka zahteva ustanovitev ministrstva za zidanje stanovanjskih hiš. Dalje zahteva, da država skrbi za zdravje ljudstva ter da v ta namen organizira zdravstvo. Glede znanje politike zahteva nadaljevanje dela, ki se je začelo na konferenci v San Franciscu, ter utrditve zveze med Anglijo, Združenimi državami in Sovjetsko zvezo.

Češka narodna uprava je prevzela industrijska podjetja od Rdeče vojske v Moravski Ostravi. Gre za 160 podjetij, ki jih je bilo 33 nemških, 23 delno v rokah nemških lastnikov, ostala so pa bila češkoslovaška.

Britanske čete so zasedle Gradec v sporazumu s sovjetsko vojsko. Britanski vojaški poveljnik v Avstriji je ob tej priliki izdal proglas na prebivalstvo: »Štiri vesele so se izjavile za vzpostavitev svobodne in neodvisne Avstrije. Naša naloga na štajerskem in Koroškem je, da se uresniči ta načrt.«

Francoske čete so prispele na Dunaj. Dne 24. julija so prispele prve francoske čete na Dunaj, da zasedejo odsek, ki jim pripada po medzavezniškem dogovoru.

Odposlanci sovjetskih strokovnih organizacij so se udeležili tiskovne konference v Washingtonu. Na povabilo ameriških industrijskih strokovnih organizacij bodo sovjetski zastopniki prepotovali Združene države, da navežejo tesnejše stike z ameriški strokovnimi organizacijami.

Angleška zmanja politika po volitvah. Laburistični voditelji so odločno zavržili domneve, da bo prišlo v zunanji politiki takoj do velikih sprememb, vendar napovedujejo, da bo zamenjava mnogo oseba angleških veleposlanikov in konzulov. Tudi lord Halifax ne bo ostal več veleposlanik v Združenih državah. Sprememba v zunanji politiki se bo takoj čutila v tem, da ne bodo več pomagali reakcionarim silam v tujini. Prevzem oblasti po laburistih ne bo vplival na vojno na Japonskem. Laburistični voditelji si zlasti prizadevajo, da izpodrijejo vsak sum v tujini, češ da je Anglija pripravljena voditi protisovjetsko koalicio.

Naš novinar je odpoval svoj sodelovanje pri ameriskem listu »Time«. Stvarjan Pribičević je dopisnik ameriških listov iz Jugoslavije; ker je »Time« napadel Jugoslavijo, Pribičević poslej ne bo več sodeloval pri njem.

Japonsko so pozvali, naj se preda brezpogojno. V Potsdamu je bil izdan proglas v imenu zastopnikov Anglije, Amerike in Kitajske s pozivom Japonski, naj se brezpogojno preda. V proglasu je rečeno, da bo japonsko ozemlje zasedeno, dokler ne bo Japonska povsem razorožena in dokler ne bo zagotovljeno, da se bo japonska oblast raztezala le na tri velike, glavne japonske otoke.

Zakon o prepovedi vojaškega vezbanja za Nemece je izdala ameriška vojaška uprava v Nemčiji. Določbe zakona so v skladu s predpisi o brezpogojni predaji Nemčije.

Za likvidacijo Društva narodov bodo ustanovili posebno komisijo; njena naloga bo rešitev zadev v zvezi s premoženjem in palačami Društva narodov, ki preidejo v lastništvo Zveze združenih narodov.

Pred svetovnim kongresom strokovnih organizacij. Septembra bo svetovni kongres strokovnih organizacij v Parizu in glede na to je glavni tajnik konfederacije dela Leon Jouhaux izjavil na zborovanju v Londonu, da je delavska mednarodna enotnost nujno potrebna, če naj ne bost svoboda in civilizacija zopet ogroženi. Jouhaux si obeta mnogo od kongresa. Da bi se utrdil mednarodni mir, bi bilo treba predvsem odpraviti gospodarske spore med narodi in dvigniti življenjsko raven delavstva v vseh deželah.

delavcev. Kmetički delavci so se zbrali, ko je bila agrarna reforma v glavnem končana. Njihova strokovna zveza je odigrala v tem delu zgodovinskega pomena za madžarsko izredno pomembno vlogo. Zda si je zveza naložila nalogo izboljšanja kmetičkega gospodarstva. V resoluciji vsedržavnega kongresa odposlancev kmetičkih delavcev je bilo naglašeno, da je bila izvedba agrarne reforme mogoča, ker je Rdeča vojska razbila okove, ki so jih nadeli ljudstvu nemški in madžarski fašisti in madžarska reakcija.

Madžarske strokovne organizacije imajo pomembno vlogo ne le v gospodarski obnovi, temveč tudi v političnem življenju demokratične madžarske. Sodelujejo v čiščenju državne uprave od fašističnih elementov. Strokovne organizacije imajo svoje zastopnike v začasni narodni skupščini, v mestnih in občinskih upravah in v narodnih odborih — v krajevnih organizacijah neodvisne narodne fronte. To zastopstvo nedvomno krepi madžarsko demokracijo. Zda si madžarske strokovne organizacije prizadevajo, da navežejo mednarodne stike. Izjavljajo, da želijo sodelovati v mednarodni strokovni organizaciji in prizadevajo si, da utrdijo tovariške zveze z delavci sosednjih držav — Jugoslavije, Rumunije in Češkoslovaške. Posebno pozornost posvečajo sovjetskimi strokovnim organizacijam, ker vidijo v njih udeležence v veliki zmagi nad Hitlerjevsko Nemčijo in hkrati v osvoboditvi madžarskega naroda izpod fašističnega jarma.

